Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1983/84:19

om sysselsättningsåtgärder för handikappade

I betänkandet behandlas proposition 1983/84:100 bilaga 12 (arbetsmarknadsdepartementet) såvitt avser de under avsnitt C. Arbetsmiljö upptagna anslagspunkterna C4–C6 samt propositionerna 1983/84:122, 1983/84:125 bilaga 7 (arbetsmarknadsdepartementet) och 1983/84:139. De i propositionerna aktuella förslagen har i regeringen föredragits av statsrådet Leijon.

Utskottet tar i sammanhanget upp 27 motioner varav 21 från allmänna motionstiden i år. Dessa motioner med yrkanden redovisas i en inledande sammanställning nedan. Regeringens förslag redovisas i den löpande framställningen.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker att 5,5 miljarder kronor anvisas för sysselsättningsåtgärder för handikappade under budgetåret 1984/85.

I reservationer förordas lägre belopp av moderata samlingspartiet med –86 milj. kr. och centerpartiet med –54 milj. kr. medan högre belopp yrkas av vpk med + 87 milj. kr.

Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

Regeringens förslag om introduktionsstöd och ett modifierat system för lönebidrag vid anställning av handikappade tillstyrks av utskottet. Förslaget innefattar bl. a. ett särskilt lönebidrag till svårt handikappade. Moderata samlingspartiet godtar regeringens förslag men föreslår i en reservation att regeringen skall återkomma med förslag om ett mera differentierat och arbetsgivarneutralt lönebidrag. Centerpartiet motsätter sig i en annan reservation det särskilda lönebidraget och förordar i stället en höjning av nuvarande lönebidrag. Vpk förordar för sin del att de av regeringen föreslagna bidragen skall lämnas med högre belopp samt att begränsningarna av antalet platser som kan komma i fråga för introduktionsstöd och särskilt lönebidrag skall tas bort.

Åtgärderna föreslås i enlighet med regeringens förslag begränsas till arbetshandikappade. Folkpartiet motsätter sig i en reservation den begränsning i förhållande till nuvarande regler som detta innebär.

Utskottet yrkar avslag på regeringens förslag om att ökningen av antalet bidragsplatser hos allmännyttiga organisationer skall begränsas tilll 500 under budgetåret 1984/85. Socialdemokraterna förordar i en reservation att

regeringen får i uppdrag att komma med förslag till hur nämnda begränsning skall kunna avlägsnas.

Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att driftbidraget till Samhällsföretagsgruppen under nästa budgetår skall utgöra 124 % av lönesumman. Moderata samlingspartiet föreslår i en reservation bl. a. att nämnda bidrag skall uppgå till 120,2 % medan centerpartiet i en annan reservation förordar 122 %. Vpk föreslår att Samhällsföretag skall tilldelas extra medel för investeringar.

Yrkesinriktad rehabilitering

I detta avsnitt tillstyrker utskottet de anslag som regeringen begär för bl. a. arbetsmarknadsinstituten (Ami). Moderata samlingspartiet föreslår i en reservation en närmare samverkan mellan Ami och Samhällsföretagsgruppen vilket beräknas kunna leda till besparingar.

Motionsyrkanden

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1984	Behandlas i utskottets yttr. s.	hemst. p.
1983/84:432 av Sten Svensson (m) och Bengt Wittbom (m)	23	13
I motionen yrkas att rikdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om arbetsplacering av handikappade.		
Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:437.		
1983/84:568 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)		
I motionen yrkas		
11. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om effektivisering av insatserna för arbetshandikappade,	22	13
12. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts beträffande slopat tak för antalet anställda med lönebidrag i allmännyttiga organisationer samt dispensmöjligheter från 90-procentsregeln i dessa fall i enlighet med det anförda,	31,33	21,24
13. att riksdagen beslutar att godkänna vad som i motionen anförts beträffande statsbidrag till Samhällsföretag samt att till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 54 milj. kr. minskat förslagsanslag av 2 667 000 000 kr.	41,44	35,39
Yrkandena 1–5 och 10 behandlas i betänkandet AU 1983/84:21 samt yrkandena 6–9 i betänkandet AU 1983/84:23.		

	Behandlas i utskottets yttr. s.	hemst. p.
1983/84:703 av Christer Eirefelt (fp) och Kenth Skårvik (fp)	39	34
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående Samhällsföretagsgruppens marknadsuppträdande.		
1983/84:873 av Marianne Karlsson (c)	36	28
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening uttalar vikten av att Samhällsföretagsorganisationen i största möjliga utsträckning bibehåller sin länsindelning och att dess verksamhet har en decentraliserad karaktär som på sikt möjliggör ett minskat samhällsengagemang och nya huvudmän för de olika verksamheterna.		
1983/84:881 av Lars Werner m. fl. (vpk)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen beslutar avslå förslaget om begränsning av ökningen av antalet lönebidragsanställda till 500,	31	21
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförs i motionen om anställning med lönebidrag.	33	24
1983/84:1043 av Lennart Bladh (s)	14	6
I motionen yrkas att riksdagen hemställer att regeringen låter utreda frågan om jämställdhetsombudsman för handikappade på arbetsmarknaden.		
1983/84:1048 av Börje Nilsson m. fl. (s)	42	36
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att planerade insatser i Kristianstads län för sysselsättningsstöd, exportstöd, företagsstöd och företagarutbildning samt rationalisering inom Samhällsföretag och försvaret ges den inriktning som angetts i motionen.		
Del av yrkandet behandlas i betänkandet AU 1983/84:23.		
1983/84:1068 av Lars Werner m. fl. (vpk)	44	40
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av möjligheterna för en förbättrad arbetsrehabilitering för människor med psykiska handikapp.		
Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:1067.		
1983/84:1076 av Eric Jönsson m. fl. (s)	47	43
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av insatser på det arbetsmarknadspolitiska området i vad avser arbetsmarknadsresurser, AMU- och AMI-insatser samt en uppräkning av det regionalpolitiska stödet till de båda Skånelänen.		

Behandlas i utskottets yttr. s. hemst. p.

Övriga delar av yrkandet behandlas i betänkandena AU 1983/84:21 och 23.
Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:1074.

1983/84:1085 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp)
I motionen yrkas
1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till nya regler för lönebidraget för arbetshandikappade i enlighet med vad som anförts i motionen, 22 13
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om Samhällsföretagsgruppens marknadsuppträdande. 39 32
Motiveringen till yrkandena återfinns i motion 1983/84:1079.
Yrkande 3 kommer att behandlas i ett senare betänkande.

1983/84:1332 av Börje Nilsson (s) och Ingvar Björk (s) 18 9
I motionen yrkas att riksdagen anhåller hos regeringen om ändring av reglerna för arbetsbiträde så att arbetsbiträde kan medges till gravt handikappade i kombination med en lönebidragsanställning.

1983/84:1836 av Rune Gustavsson m. fl. (c) 12,22 3, 13
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att förslag skyndsamt föreläggs riksdagen om ett aktivt rehabiliteringsstöd i enlighet med det anförda.
Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:2512.

1983/84:1913 av Arne Fransson (c) och Börje Hörnlund (c) 36 29
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utseende av verkställande direktör i Samhällsföretags länsstiftelse.

1983/84:1927 av Börje Hörnlund (c) och Arne Fransson (c) 39 33
I motionen yrkas
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prissättning på Samhällsföretags produkter,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om samråd mellan Samhällsföretag och näringslivets organisationer centralt och regionalt,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om överläggning om hur stor marknadsandel av den lokala produktionen inom ett givet produktområde som Samhällsföretag kan få ta.

	Behandlas i utskottets yttr.	s.	hemst. p.
1983/84:1940 av Bengt Lindqvist (s)	17		8
I motionen yrkas			
1. att riksdagen beslutar att länsarbetsnämnderna även ges rätt att besluta om bidrag till arbetstekniska hjälpmedel som överstiger 30 000 kr.,			
2. att riksdagen beslutar att arbetsmarknadsinstituten med särskilda resurser för handikappade ges rätt att besluta om bidrag för arbetstekniska hjälpmedel.			
1983/84:1941 av Bengt Lindqvist (s) och Margareta Persson (s)			
I motionen yrkas			
1. att riksdagen hos regeringen anhåller att arbetsrättskommittén får i uppdrag att med förtur göra en översyn av främjandelagen och att redovisa förslag till åtgärder för en förbättrad tillämpning alternativt förstärkt lagstiftning, i syfte att stärka handikappades ställning på arbetsmarknaden,	13		4
2. att riksdagen uttalar sig för nödvändigheten av en mer konsekvent tillämpning av främjandelagen, i enlighet med riksdagens tidigare beslut,	13		3
3. att riksdagen uttalar sig för att främjandelagen skall användas konsekvent vid fördelningen av rekryteringsstödet.	13		3
1983/84:1959 av Lars Werner m. fl. (vpk)	12		2
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om att en utredning tillsätts om de utslagnas situation enligt vad i motionen anförs.			
1983/84:2060 av Lars Werner m. fl. (vpk)			
I motionen yrkas			
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av främjandelagen och lagen om anställningsskydd i enlighet med vad som anförts i motionen,	13		4, 5
3. att riksdagen med ändring i proposition 1983/84:100 under bil. 12, Arbetsmarknadsdepartementet, C4. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning beslutar anvisa 12 800 000 kr. utöver regeringens förslag avseende arbetshjälpmedel åt handikappade,	34		27
4. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för en översyn av möjligheterna till bättre samordning inom Samhällsföretag i syfte att bryta beroendet av legotillverkning samt utveckling av användandet av modern teknik i arbetsprocesserna,	36, 42		28, 36
5. att riksdagen med ändring i proposition 1983/84:100 under bil. 12, Arbetsmarknadsdepartementet, C5. Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag beslutar anvisa ett med 74 000 000 kr. förhöjt belopp avseende ägartillskott för investeringar.	44		38, 39
Yrkande 1 behandlas i betänkandet AU 1983/84:21.			

	Behandlas i utskottets yttr. s.	hemst. p.
1983/84:2400 av Alf Wennerfors m. fl. (m)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om lönebidrag,	23	13
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjerna för Stiftelsen Samhällsföretags verksamhet,	37	30, 31
3. att riksdagen beslutar att anordna försöksverksamhet med lönebidrag som alternativ till anställning i Samhällsföretag i enlighet med vad som anförts i motionen och att till denna verksamhet anslå 35 000 000 kr.,	21	13
4. att riksdagen beslutar att till Stiftelsen Samhällsföretag anslå ett förslagsanslag av 2 613 000 000 kr.,	41,44	35, 38, 39
5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetsmarknadsinstitutet,	46	41
6. att riksdagen beslutar att till Yrkesinriktad rehabilitering anvisa ett reservationsanslag av 466 145 000 kr.	46	42
1983/84:2489 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp)	31	21
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att avskaffa den regel som begränsar antalet personer vilka kan anställas med lönebidrag i ideella organisationer.		
1983/84:2507 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp)		
I motionen yrkas		
10. att riksdagen avslår regeringens förslag att begränsa antalet lönebidragsplatser hos de allmännyttiga organisationerna.	31	21
Yrkandena 1, 3–8 behandlas i betänkandet AU 1983/84:21 och yrkandena 2 och 9 kommer att behandlas i senare betänkanden.		
Motioner med anledning av proposition 1983/84:122		
1983/84:2696 av Lars Werner m. fl. (vpk)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om behandlingen av flyktingar inom lönebidragssystemet,	26	14
2. att riksdagen beslutar att introduktionsstöd skall kunna lämnas även vid anställning hos staten, allmänna försäkringskassor och andra arbetsgivare som tillämpar statliga kollektivavtal,	26	15
3. att riksdagen beslutar att introduktionsstöd skall lämnas där behov föreligger och avvisar regeringens förslag vad avser övre gräns för antalet årsarbetstimmar och budgetram,	27	16

	Behandlas i utskottets yttr. s.	hemst. p.
4. att riksdagen beslutar avslå proposition 1983/84:122 vad avser förändring av bidragsnivåerna för lönebidrag,	28	18
5. att riksdagen beslutar upphäva begränsningen till högst 500 nytillkommande lönebidrag med 90 % av lönekostnaden för anställda inom allmännyttiga organisationer per budgetår,	31	21
6. att riksdagen beslutar att särskilt lönebidrag skall kunna utgå med 90 % av lönekostnaden under tre år och i mån av behov därefter fastställas till 50 eller 25 % av lönekostnaden,	30	19
7. att riksdagen beslutar att reglerna när det gäller lönebidrag och särskilt lönebidrag skall tillämpas flexibelt och möjlighet finnas att tillfälligt eller för längre tid återgå till en högre bidragsnivå,	30	19
8. att riksdagen beslutar att särskilt lönebidrag i vissa fall skall kunna utgå med 100 % i enlighet med vad som anförs i motionen,	30	19
9. att riksdagen beslutar avslå proposition 1983/84:122 vad avser övre ram för antalet särskilda lönebidrag,	30	20
10. att riksdagen beslutar att bidrag till arbetsbiträde skall kunna utgå med högst 30 000 kr. per år,	18	10
11. att riksdagen beslutar att särskilt lönebidrag skall kunna kombineras med bidrag till arbetsbiträde när kostnaderna för arbetsbiträde är onormalt höga.	18	9

1983/84:2697 av Arne Fransson m. fl. (c)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att lönebidrag, efter introduktionsstöd, skall utgå med 75 % av lönekostnaderna under första året och med 50 % under efterföljande två och ett halvt år enligt vad som anförs i motionen,	28	18
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i övrigt anförts om anställning med lönebidrag och särskilt lönebidrag.	22, 30	13, 19

1983/84:2698 av Bengt Lindqvist m. fl. (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att introduktionsstöd skall kunna ges över hela arbetsmarknaden och inte begränsas till anställningar i enskilda företag, kommuner och landsting,	26	15
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag för att upphäva begränsningen av anställningar med lönebidrag i allmännyttiga organisationer.	32	21

	Behandlas i utskottets yttr. s.	hemst. p.
1983/84:2699 av Alf Wennerfors m. fl. (m)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till ett individanpassat, arbetsgivarneutralt lönebidragssystem i enlighet med vad som anförts i motionen,	23	13
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om slopandet av begränsningen av antalet platser för lönebidragsanställningar vid allmännyttiga organisationer.	32	21
1983/84:2700 av Elver Jonsson (fp) och Lars Ernestam (fp)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen avslår regeringens förslag om ett "tak" för lönebidragsanställning hos allmännyttiga organisationer,	32	21
2. att riksdagen avslår propositionens förslag att begränsa den grupp av handikappade som kan komma att få sådan anställning.	32	23
Motion med anledning av proposition 1983/84:125 (tilläggsbudget III)		
1983/84:2758 av Lars Werner m. fl. (vpk)	32	22
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att redan från innevarande budgetår upphäva begränsningen till högst 500 nytillkommande lönebidrag med 90 % av lönekostnaden för anställda inom allmännyttiga organisationer per budgetår.		

Allmän bakgrund

Sysselsättning av äldre och handikappade

Svårigheter att bereda äldre och handikappade sysselsättning är betydande; de är stora redan vid högkonjunktur och ökar när den ekonomiska aktiviteten i samhället försvagas.

De arbetshandikappade är en grupp med synnerligen skiftande sammansättning. Såväl arten som graden av handikapp varierar. Ett handikapps betydelse för den enskildes sysselsättningsmöjligheter hänger i hög grad samman med yrkesinriktningen och det tilltänkta arbetets art. Undersökningar som gjordes i slutet av 1970-talet (SOU 1978:14) visade att förvärvsfrekvensen varierar mellan olika grupper av handikappade. Högst och på ungefär samma nivå som totalbefolkningen i åldrarna 16–64 år var den för personer med nedsatt hörsel. Lägst var förvärvsfrekvensen för rörelsehindrade. Andelen personer i arbete i denna grupp var endast hälften så stor som för totalbefolkningen i aktuella åldrar. Av undersökningen framgår vidare att andelen deltidsarbetande bland vissa grupper av förvärvsarbetande handikappade är relativt stort.

Antalet sökande med arbetshandikapp vid arbetsförmedlingarna har under de senaste åren varje månad uppgått till ca 30 000 vilket under hösten 1983 motsvarade knappt 10 % av samtliga arbetssökande. I slutet av varje månad har i genomsnitt ca 24 000 personer varit kvarstående sökande. Ca 6 000 handikappade har alltså normalt placerats av förmedlingarna varav ca 10 % erhållit anställning på den reguljära arbetsmarknaden (se i övrigt Ds A 1983:14 s. 10).

Det bör noteras att andelen kvarstående sökande vid månadens slut inte är större bland arbetshandikappade än bland andra sökande. Däremot är den tid de är anmälda vid arbetsförmedlingen ofta betydligt längre än för andra arbetssökande.

Fördelningen på olika typer av handikapp framgår av nedanstående tabell.

Handikappade aktuella vid arbetsförmedlingen i nov. 1983 efter handikapp

	Antal	%
Hjärt-, kärl- och lungsjukdom	1 439	4,8
Hörselskada	741	2,5
Synskada	621	2,1
Rörelsehinder	10 043	33,5
Övriga somatiska handikapp	5 285	17,6
Psykiska	3 570	11,9
Förståndshandikapp	1 161	3,9
Socialmedicinska problem	7 130	23,7
Summa	29 990	100,0

Påtagligt fler män än kvinnor registreras normalt som arbetssökande med handikapp. Detta beror bl. a. på att männen är starkt överrepresenterade bland sökande med socialmedicinska handikapp.

För äldre arbetskraft över 60 år infördes år 1972 möjlighet till förtidspension av arbetsmarknadsskäl, utan någon särskild medicinsk prövning. Som villkor gäller att vederbörande har varit varaktigt arbetslös och antingen som medlem i erkänd arbetslöshetskassa haft ersättning under den längsta tid ersättning kan lämnas eller uppburit kontant arbetsmarknadsstöd under 450 dagar.

Utvecklingen av antalet förtidspensioner, beviljade av arbetsmarknadsskäl, framgår av nedanstående tabell.

År	Män	Kvinnor	Totalt	i ‰ av de försäkrade
1977	748	940	1 688	4,4
1978	852	1 198	2 050	5,5
1979	1 183	1 419	2 602	7,2
1980	1 585	2 019	3 604	10,2
1981	1 400	2 064	3 464	9,5
1982	1 366	2 324	3 690	10,0
1983	2 427	3 057	5 484	14,9

Källa: Riksförsäkringsverket.

Antalet förtidspensioner som beviljats av arbetsmarknadsskäl var som synes relativt stabilt i början av 1980-talet men ökade under år 1983 med nästan 50 % i förhållande till året innan. Kvinnorna är normalt i majoritet bland dessa förtidspensionärer. De regionala skillnaderna är betydande. De högsta värdena i gruppen av sådana förtidspensionärer har Norrbottens och Värmlands län när det gäller män och Norrbottens och Malmöhus län när det gäller kvinnor. Den största relativa förtidspensioneringen av arbetsmarknadsskäl under år 1983 skedde i Värmlands, Blekinge, Norrbottens och Örebro län i nu nämnd ordning. De lägsta värdena hade Stockholms, Gotlands och Uppsala län.

Under senare år förekommer i växande omfattning att arbetstagare som uppnår åldern 58 år och tre månader sägs upp från sina anställningar i samband med övertalighet. Efter ersättning från arbetslöshetskassa under 450 dagar, dvs. tills vederbörande blir utförsäkrade, har de uppnått 60 års ålder och anses då uppfylla kriterierna för förtidspension av arbetsmarknadsskäl. Antalet på detta sätt uppsagda personer under år 1983 uppskattas till ca 3 000. Problematiken tas av regeringen upp i en nyligen avlämnad proposition (1983/84:162) om vissa trygghetsfrågor för äldre arbetstagare. Utskottet kommer att behandla denna proposition i ett senare betänkande.

Samhällets insatser när det gäller de handikappades sysselsättning har flera olika inslag. Ett är att förhindra utslagning från arbetsmarknaden. I det sammanhanget spelar de regelsystem som finns i arbetsmiljölagen (1977:1160) och anställningsskyddslagen (1982:80) stor roll. Ett annat viktigt inslag i denna politik gäller åtgärder som leder till att fler arbetstillfällen blir tillgängliga för handikappade. Här kan nämnas lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder, insatser som görs för att anpassa arbetsplatsen så att den handikappade kan fullgöra sin arbetsuppgift samt stimulans till arbetsgivarna i form av lönebidrag för att anställa handikappade. Av betydelse i sammanhanget är också de s. k. anpassningsgrupperna som arbetar inom företagen för att bereda handikappade sysselsättning. En annan grupp av åtgärder syftar till att förbereda den handikappade för inträdet i arbetslivet. Hit hör insatserna för yrkesinriktad rehabilitering vid arbetsmarknadsinstituten (Ami) och arbetsmarknadsutbildning. Stiftelsen Samhällsföretag slutligen syftar både till att direkt ge sysselsättning och till rehabilitering så att de handikappade kan slussas ut på den reguljära arbetsmarknaden.

Delar av den medelsarsenal som beskrivits ovan utreds av den s. k. handikappkommittén (A 1982:02). Det gäller bl. a. lönebidraget om vilket ett delbetänkande har avlämnats, (Ds A 1983:14) Introduktionsstöd och lönebidrag, som ligger till grund för proposition 122 om introduktionsstöd och reformerat lönebidrag. Utskottet återkommer till denna proposition senare i betänkandet. Handikappkommittén fortsätter sitt utredningsarbete och skall enligt sina direktiv bl. a. se över den nyss nämnda främjandelagen.

Av de reguljära medel som anvisades för arbetsmarknadspolitiken under

budgetåret 1983/84, ca 16,5 miljarder kronor, föll ca 5 miljarder eller 30 % på anslag som bekostar stöd till sysselsättning åt arbetshandikappade. Det kan dessutom konstateras att en betydande del av de mera generellt inriktade arbetsmarknadspolitiska åtgärderna också kommer handikappade till del. Det gäller t. ex. i fråga om arbetsförmedling, beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning. Av dem som i december 1983 sysselsattes med beredskapsarbeten var ca 12 % handikappade. Andelen handikappade bland dem som genomgick arbetsmarknadsutbildning var vid samma tidpunkt ca 23 %.

Utskottet

Allmänt om sysselsättningsåtgärder för handikappade

ILO-konvention

I anslutning till den allmänna beskrivning som ovan lämnats av sysselsättningsåtgärderna för handikappade tar utskottet först upp regeringens proposition 1983/84:139 med anledning av vissa beslut fattade av internationella arbetskonferensen (ILO) vid dess sextionionde möte.

Regeringen hemställer i propositionen att riksdagen skall godkänna *konventionen (nr 159) om yrkesinriktad rehabilitering och arbete* (personer med handikapp) och lämnar riksdagen tillfälle att yttra sig över vad som i propositionen anförs om den vid ILO:s sextionionde möte antagna rekommendationen (nr 168) i samma ämne.

I konventionen ställs upp principer för yrkesinriktad rehabilitering och sysselsättningspolitik för personer med handikapp. De innebär bl. a. att varje medlemsland skall formulera, genomföra och med jämna mellanrum följa upp ett nationellt program för rehabilitering. Det betonas att särskilda åtgärder för handikappade – positiv särbehandling – inte skall betraktas som diskriminering. Konventionen föreskriver vidare åtgärder för att utveckla yrkesinriktad rehabilitering och förmedlingsservice för personer med handikapp. Därvid stryks under behovet av sådana åtgärder på landsbygden och i glesbygder.

Den svenska ILO-kommittén har vid sin genomgång av konventionstexten funnit att den innehåller viktiga principer som stämmer väl överens med svenskt synsätt. Konventionen föranleder enligt kommitténs mening inte någon ändring av svensk lagstiftning eller praxis. Man förordar därför att Sverige ratificerar konventionen.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att man från svensk sida vid utformningen av konventionen medverkat till att de handikappade kan få en positiv särbehandling samt att den svenska politiken på detta område redan ligger väl i linje med vad som stadgas i konventionen. Utskottet föreslår därför att konvention nr 159 om yrkesinriktad rehabilitering och arbete godkänns av riksdagen.

Den anslutande rekommendationen nr 168 i samma ämne har också granskats av ILO-kommittén. Kommittén redovisar den uppfattningen att någon åtgärd med anledning av rekommendationen inte är påkallad från statsmakternas sida. Utskottet föreslår att vad som anförs i propositionen på denna punkt av riksdagen läggs till handlingarna utan erinran.

Lagstiftning och andra övergripande åtgärder

Vpk föreslår i partimotion 1959 *en kartläggning av de utslagnas situation* i syfte att få fram åtgärder inom den samlade arbetsmarknads- och näringspolitiken som förebygger utslagning. I motionen anförs att en allt större del av befolkningen permanent ställs utanför arbetsmarknaden. En allt större öppen arbetslöshet, en omfattande dold arbetslöshet och en omfattande förtidspensionering medverkar till att mer än en halv miljon människor i produktiva åldrar ställts utanför arbetslivet utan större hopp om att någonsin återvända dit. Det sägs vidare att utslagningen och utsorteringen av människor från arbetsmarknaden står i strid med de grundläggande värderingar som bör genomsyra vår arbetsmarknadspolitik. Denna bör bygga på förutsättningen att alla människor behövs och efter sina förutsättningar bör göra en insats på arbetsmarknaden. Rätten till arbete måste gälla alla människor i produktiva åldrar oberoende av eventuella handikapp. I motionen föreslås att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppgift att göra en bred kartläggning av de handikappades situation.

Arbete åt alla är ett grundläggande mål för den sysselsättningspolitik som utskottet förordar. I inledningen till betänkandet har redovisats de åtgärder som vidtas för att värna sysselsättningen för dem som har svårast att hävda sig i arbetslivet. Åtgärderna är omfattande och riktar sig inte minst mot utslagningen på arbetsmarknaden. Delar av medelsarsenalen är föremål för utredning inom den nu arbetande handikappkommittén. En del av de kartläggningar motionärerna efterfrågar torde komma att utföras i det sammanhanget. Utskottet utesluter emellertid inte att det kan finnas behov av utredningsinsatser inom ytterligare delar av här aktuellt politikområde men detta bör prövas först när handikappkommittén har slutfört sitt arbete. Motion 1959 bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Flera motioner tar upp den lagstiftning som har särskild betydelse för de handikappades sysselsättning. I motion 1836 av Rune Gustavsson m. fl. (c) anförs att arbetsmarknadspolitiken inte får formas så att den skiljer ut och särbehandlar handikappade. I stället är det nödvändigt att den öppna arbetsmarknaden blir öppen i ordets reella bemärkelse. Lagen om anställningsfrämjande åtgärder syftar till att förbättra bl. a. handikappades arbetssituation.

Motionärerna konstaterar att *främjandelagen* inte i alla avseenden fått den effekt som förväntades när den tillkom. De framhåller därför betydelsen av en *effektivare tillämpning* av den nuvarande lagstiftningen så att dess

intentioner kommer till uttryck vad gäller handikappades möjligheter att få arbete.

Bengt Lindqvist (s) och Margareta Persson (s) anför i motion 1941 att de handikappade under de senaste decennierna fått allt svårare att komma in på arbetsmarknaden. De menar att detta är anmärkningsvärt med hänsyn till att flera i sammanhanget viktiga reformer genomförts under samma tid. Den aktuella lagstiftningen – främjandelagen, lagen om anställningsskydd och arbetsmiljölagen – har enligt motionärerna inte fått de effekter som avsågs. I synnerhet gäller detta i fråga om främjandelagen. Vidare framhålls att det genom ensidiga satsningar på stimulansåtgärder inte är möjligt att förbättra de handikappades arbetsmarknadssituation. Motionärerna föreslår att en översyn görs av främjandelagen med inriktning på en förbättrad tillämpning alternativt en förstärkt lagstiftning samt vidare att främjandelagen tillämpas konsekvent och att detta sker även vid fördelning av rekryteringsstödet.

Även i motion 2060 av Lars Werner m. fl. (vpk) ställs krav på en *översyn av främjandelagen* samt därutöver även av anställningsskyddslagen. När det gäller främjandelagen sägs i motionen att denna lag aldrig kommit i praktiskt bruk och att den därför bör ses över i syfte att få fram åtgärder som leder till att lagen blir ett användbart instrument. Lagen om anställningsskydd har enligt motionärerna haft mycket stor betydelse för de handikappade och gjort det möjligt för många att stanna kvar i sina anställningar i samband med sjukdom eller skada, även i de fall skador uppstått till följd av direkta brister i miljön. Enligt motionen behövs en översyn av lagen och en skärpning i flera avseenden för att den skall ge ett fullgott anställningsskydd.

Utskottet vill först erinra om att enligt främjandelagens regler kan länsarbetsnämnden fordra att en arbetsgivare lämnar uppgifter om arbetsstyrkans sammansättning m. m. samt kräva överläggningar om åtgärder dels för att förbättra arbetsförhållandena och trygga sysselsättningen för redan anställda äldre och handikappade arbetstagare, dels för att främja nyanställning av sådan arbetskraft. Reglerna syftar vidare till att stödja den samverkan i dessa frågor som sker mellan arbetsgivare, arbetsförmedling och fackliga organisationer i anpassningsgrupperna. Sådana grupper inrättas i första hand på arbetsplatser med mer än 50 anställda. Om samförstånd inte uppnås i en grupp kring en fråga kan denna hänskjutas till länsarbetsnämnden och därifrån till AMS. Länsarbetsnämnden och AMS kan ge anvisningar till arbetsgivaren om åtgärder för att ge äldre och handikappade sysselsättningsmöjligheter samt i sista hand ålägga arbetsgivaren att inte anställa andra arbetstagare än dem som arbetsförmedlingen har anvisat eller godtagit. Lagens tvångsmedel har hittills inte kommit till användning.

Som nämnts tidigare i betänkandet har handikappkommittén i uppdrag att bl. a. se över främjandelagen. Anpassningsgrupperna vars verksamhet i hög grad är kopplad till denna lag tas dessutom upp av den s. k. samverkanskommittén (A 1981:04) som nyligen har lagt fram förslag om förbättrad anpassnings- och rehabiliteringsverksamhet på arbetsplatserna i syfte att minska

utslagningen av anställda. Mot bakgrund av vad utskottet här redogjort för bör yrkandena i motionerna 1941 och 2060 om översyn av främjandelagen inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. I avvaktan på här aktuellt utredningsarbete är utskottet inte heller berett förorda den förändring i tillämpningen av främjandelagen som föreslås i motionerna 1836 och 1941.

När det gäller yrkandet i motion 2060 om en *översyn av anställningsskyddslagen* är det utskottets mening att redan den nuvarande lagen ger ett tillfredsställande skydd åt de handikappade. Anpassningsgrupperna som berörts ovan arbetar dessutom i betydande omfattning just med åtgärder för att omplacera personer som blir handikappade under sin anställning till andra arbetsuppgifter som kan fullgöras trots handikappet. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att tillstyrka en översyn av anställningsskyddslagen från de utgångspunkter som anges i motion 2060.

En *jämställdhetsombudsman för handikappade* på arbetsmarknaden föreslås av Lennart Bladh (s) i motion 1043 som framhåller att trots lagarna om anställningsskydd och om anställningsfrämjande åtgärder behandlas de handikappade inte jämlikt. Människor med funktionshinder missgynnas och diskrimineras på arbetsmarknaden. Denna ojämlikhet kan inte accepteras. Motionären föreslår därför att en särskild ombudsman tillsätts med uppgift att verka för jämställdhet mellan dem med och utan funktionshinder i arbetslivet. Denna ombudsman skall bevaka att de lagar och föreskrifter som reglerar de handikappades situation på arbetsmarknaden efterföljs. Uppgiften som jämställdhetsombudsman för handikappade i arbetslivet skall enligt motionen vara förenad med möjligheter att vidta sanktioner när lagar och föreskrifter inte följs samt när diskriminering till följd av handikapp skett.

Inledningsvis har beskrivits de omfattande insatser som görs för att värna om de handikappades sysselsättningsmöjligheter. Det finns i sammanhanget anledning att särskilt peka på de lagar som är av betydelse i sammanhanget främst främjandelagen och anställningsskyddslagen och på den omfattande organisation som byggts upp för att ge handikappade service och stöd i sysselsättningsfrågor. Här bör nämnas arbetsförmedlingen, arbetsmarknadsinstituten (Ami) samt anpassningsgrupperna som arbetar med stöd av främjandelagen. Att därutöver inrätta en särskild jämställdhetsombudsman för handikappade på arbetsmarknaden skulle enligt utskottets mening inte innebära en sådan förstärkning av de handikappades ställning att en sådan åtgärd f. n. vore meningsfull. Motion 1043 avstyrks därför.

Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

1982/83	Utgift	2 010 744 000	Reservation	76 290 000[1]
1983/84	Anslag	1 990 211 000		
1984/85	Förslag	2 337 188 000		

[1] Fr. o. m. budgetåret 1983/84 är anslaget ett förslagsanslag.

Anslaget omfattar programmet Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning, vari ingår delprogrammen Arbetshjälpmedel åt handikappade, Näringshjälp, Anställning med lönebidrag samt Förvaltningskostnader.

	1982/83 Utgift	1983/84 Anslag	1984/85 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Programmet Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning				
Arbetshjälpmedel åt handikappade	62 124 000	101 000 000	+ 30 800 000	+ 18 000 000
Näringshjälp[1]	14 800 000	–	–	–
Anställning med lönebidrag	1 903 199 000	1 862 908 000	+398 437 000	+327 500 000
Förvaltningskostnader	26 779 000	26 303 000	+ 791 000	+ 1 477 000
	2 010 744 000	1 990 211 000	+430 028 000	+346 977 000

[1] Kostnader för delprogrammet Näringshjälp bestrids av medel som anvisas under delprogrammet Arbetshjälpsmedel åt handikappade.

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt C4 (s. 157–164) föreslagit att riksdagen skall

dels godkänna de grunder för arbetshjälpmedel åt handikappade och anställning med lönebidrag som läggs fram,

dels till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 2 337 188 000 kr.

I proposition 1983/84:122 har regeringen därutöver lagt fram förslag om lönebidrag m. m. grundade på handikappkommitténs utredning i ämnet (Ds A 1983:14) och därvid föreslagit riksdagen att godkänna

dels de grunder för introduktionsstöd och anställning med lönebidrag som förordas att gälla fr. o. m. den 1 juli 1984,

dels vad som förordas om höjning av bidraget till arbetsbiträde.

I proposition 1983/84:125 bilaga 7 Arbetsmarknadsdepartementet har regeringen slutligen beträffande lönebidrag till allmännyttiga organisationer föreslagit att riksdagen skall

1. godkänna vad som anförts om medel till ett tillfälligt bidrag till främst handikapp- och invandrarorganisationer under budgetåret 1983/84,

2. besluta om tidigareläggning till budgetåret 1983/84 av 200 platser med 90 % lönebidrag hos allmännyttiga organisationer,

3. godkänna de riktlinjer som förordas för anställning med 90 % lönebidrag hos allmännyttiga organisationer.

Arbetshjälpmedel åt handikappade

Delprogrammet omfattar bidrag till arbetsbiträde, särskilda anordningar på arbetsplatsen, speciella arbetstekniska hjälpmedel samt bidrag och lån till motorfordon. Från detta delprogram betalas även utgifter för näringshjälp i form av bidrag och lån. Arbetsmarknadsverkets beslut i fråga om arbetshjälpmedel framgår av nedanstående tabell.

	Speciella arbetstekniska hjälpmedel	Särskilda anordningar på arbetsplatsen	Arbetsbiträden	Motorfordon för handikappade	
Budgetår	Antal bidrag	Antal bidrag	Antal biträden	Antal bidrag	Antal lån
1979/80	2 089	893	565	1 364	176
1980/81	2 735	916	753	1 169	140
1981/82	3 025	1 044	852	1 273	95
1982/83	3 182	1 003	793	1 478	70
Medelkostnad år 1982/83	16 740	19 230	15 472	12 164	

AMS har i sin anslagsframställning bl. a. föreslagit höjda bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen och till arbetsbiträde samt vidare att vissa bidragsramar för särskilda ändamål skall vidgas. Regeringen föreslår i budgetpropositionen medel för en fortsatt volymökning av bidragen till arbetshjälpmedel men förordar inte någon höjning av bidragen utom i fråga om bilstödet till handikappade. Regeringen föreslår däremot att AMS, inom en given total medelsram och med högstbelopp för bidrag, skall få bestämma fördelningen av medel till olika ändamål inom delprogrammet.

AMS har vidare föreslagit att skolan skall svara för sådana arbetshjälpmedel som elever i grund- och gymnasieskolan kan behöva i samband med praktisk arbetslivsorientering, praktik m. m. Statsrådet Leijon anför att hon inom kort kommer att föreslå regeringen att uppdra åt AMS att i samråd med skolöverstyrelsen utreda förutsättningarna för en sådan ändrad ansvarsfördelning.

Regeringens förslag när det gäller bilstödet innebär att inkomstgränserna för bidrag ökas med 5 000 kr. Inkomstgränsen för helt bidrag – 30 000 kr. – skulle därmed bli 38 999 kr. per år. Möjligheten att få reducerat bidrag skulle komma att upphöra vid en årsinkomst av 55 000 kr. och däröver.

Bilstödets utformning har behandlats i en särskild utredning som på hösten 1982 lade fram betänkandet (SOU 1982:44) Nytt bilstöd till handikappade. Elver Jonsson m. fl. (fp, m, c) har i motion 1589 pekat på att regeringen ännu inte lagt fram något förslag med anledning av utredningen. Motionen har hänvisats till socialförsäkringsutskottet, som från sina utgångspunkter vid mitten av 1970-talet tog upprepade initiativ till det aktuella utredningsarbetet

(jfr SfU 1975/76:36, 1976/77:28 och 1977/78:25). Ett genomförande av utredningsförslaget innebär bl. a. att det nuvarande bilstödet via arbetsmarknadsverket upphör. I betänkande AU 1981/82:21 (s. 72) har utskottet med hänvisning till den stora betydelsen som stödformen har för handikappade uttalat att ambitionen för det fortsatta reformarbetet borde vara att det skulle drivas så att nya regler kunde börja gälla fr. o. m. år 1983. Med hänsyn till föreliggande omständigheter får konstateras att oavsett ställningstagandet från riksdagens sida till motion 1589 får man såvitt gäller nästa budgetår räkna med ett oförändrat regelsystem. Därför tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna höjningarna av inkomstgränserna för *bilstöd till handikappade.*

Bengt Lindqvist (s) tar i motion 1940 upp *handläggningen när det gäller bidrag till arbetstekniska hjälpmedel.* I motionen konstateras att länsarbetsnämnden är ansvarig för hjälpmedel upp till ett belopp på 30 000 kr. När det gäller högre belopp hänskjuts besluten till AMS. Denna regel fyller enligt motionären inte någon funktion. Länsarbetsnämnderna har kompetens att själva fatta beslut även för högre belopp än 30 000 kr. Vidare anförs att en stor del av de arbetstekniska hjälpmedlen utprovas vid arbetsmarknadsinstituten med särskilda resurser för handikappade. Den arbetssökande får där möjlighet att träna på det hjälpmedel han behöver för sitt arbete. Därmed får också personalen vid instituten en god kunskap om vilka hjälpmedel som kommer att behövas i arbetet. Arbetsmarknadsinstituten får emellertid inte besluta om bidrag för arbetstekniska hjälpmedel, utan beslutet måste fattas av den sökandes hemlänsarbetsnämnd. Motionären föreslår dels att länsarbetsnämnderna skall få besluta även om bidraget överstiger 30 000 kr., dels att beslut om bidrag skall få tas av arbetsmarknadsinstitutet med särskilda resurser.

När det gäller handläggningen av bidrag till arbetstekniska hjälpmedel gäller f. n. att länsarbetsnämnderna beslutar om bidrag upp till 50 000 kr. Beslut om bidrag med högre belopp tas av AMS. Den senare beloppsgränsen grundar sig på riksdagens beslut förra året (AU 1982/83:21 s. 93). Utskottet tillstyrkte därvid yrkanden av samme motionär om att ett högre bidrag än då gällande 50 000 kr. skulle få ges i vissa fall. Utskottet förordade inte en generell höjning av maximibidraget utan föreslog att AMS skulle ges möjlighet att inom en viss ram bevilja bidrag med högre belopp än 50 000 kr. i särskilda fall. Riksdagen följde utskottets förslag. Regeringen har sedan angivit ramen för sådana beslut till 500 000 kr. för budgetåret 1983/84. Den andra i motionen nämnda beloppsgränsen, 30 000 kr., berör handläggningen på så sätt att beslut om bidrag till den del kostnaden överstiger nämnda belopp får tas inom en viss ram. Denna ram är enligt regeringens beslut 3,5 milj. kr. för innevarande år.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår inom AMS en översyn av beslutsrutinerna inom verket bl. a. i syfte att åstadkomma en ökad decentralisering av beslutsfattandet. Om denna översyn visar att beslut i det aktuella fallet i ökad

grad kan decentraliseras till länsarbetsnämnderna och arbetsmarknadsinstitut med särskilda resurser har utskottet ingen erinran mot att så sker. Mot bakgrund av det anförda behöver motion 1940 inte föranleda någon åtgärd.

I proposition 122 återkommer regeringen till frågan om bidraget till *arbetsbiträde* och föreslår att det skall höjas från 20 000 kr. till högst 25 000 kr. per år. Det framgår av propositionen att drygt 800 personer f. n. omfattas av bidragsgivningen till arbetsbiträde. Det framhålls att det särskilda lönebidrag som föreslås i samma proposition och som utskottet återkommer till i det följande har utformats så att det är anpassat till handikappade med så nedsatt arbetsförmåga att de behöver fortlöpande arbetsbiträde. Kostnaderna för arbetsbiträde är alltså inräknade i detta lönebidrag. Mot den bakgrunden föreslås att kombination av bidrag till arbetsbiträde och anställning med lönebidrag som hittills bör få ges endast vid anställning av gravt handikappade. Denna kombination av stöd har f. n. begränsad omfattning och bör enligt propositionen inte utökas.

Frågor rörande arbetsbiträde tas upp i två motioner, nämligen 1332 och 2696.

I motion 1332 av Börje Nilsson (s) och Ingvar Björk (s) från allmänna motionstiden erinras om att trots de insatser som gjorts för de handikappades sysselsättning saknar flertalet gravt handikappade anställning. För att förbättra deras möjligheter till sysselsättning föreslås i motionen en ändring av reglerna för arbetsbiträde så att sådant biträde skall kunna medges för gravt handikappade som anställs med lönebidrag.

I motion 2696 av Lars Werner m. fl. (vpk) som väckts med anledning av proposition 122 föreslås att bidraget till arbetsbiträde skall kunna utgå med högst 30 000 kr. per år i enlighet med handikappkommitténs förslag. Vidare föreslår man att bidrag till arbetsbiträde skall få kombineras med särskilt lönebidrag vid onormalt höga kostnader.

Vad först gäller förslaget till *kombination av arbetsbiträde med lönebidrag* vill utskottet hänvisa till att det särskilda lönebidrag som tas upp i det följande har avpassats så, att det i sig skall täcka kostnader vid fortlöpande behov av arbetsbiträde. Kombination av bidrag till arbetsbiträde och lönebidrag bör därför i enlighet med proposition 122 som hittills tillåtas endast vid anställning av gravt handikappade. Utskottet tillstyrker regeringens förslag på denna punkt och avstyrker motionerna 1332 och 2696 i motsvarande delar.

Utskottet tillstyrker också regeringens förslag i proposition 122 att *bidraget till arbetsbiträde* sätts till högst 25 000 kr. per år mot bakgrund av de övriga möjligheter att ge stöd till handikappades sysselsättning som är aktuella. Detta innebär att motion 2696 bör avslås i denna del.

Vad utskottet här anfört vid sin genomgång av i sammanhanget aktuella motioner innebär att utskottet i övrigt tillstyrker de *grunder* som anges i budgetpropositionen i fråga *om arbetshjälpmedel åt handikappade.*

Näringshjälp

Näringshjälp kan utgå i form av lån och bidrag till handikappad som startar egen verksamhet. Fr. o. m. budgetåret 1982/83 kan näringshjälp på försök i viss omfattning även ges till långtidsarbetslösa. Denna försöksverksamhet är begränsad till fem län och till högst 50 personer. Regeringen föreslår att försöksverksamheten med näringshjälp skall fortsätta – inom en oförändrad kostnadsram – även under budgetåret 1984/85.

Kostnaderna för näringshjälpen tas numera från programmet Arbetshjälpmedel åt handikappade. Utskottets tillstyrkan ovan beträffande regeringens förslag på det senare området innefattar därmed också förslagen i budgetpropositionen rörande näringshjälpen.

Anställning med lönebidrag

Lönebidrag kan lämnas till arbetsgivare som anställer en arbetssökande som på grund av nedsatt arbetsförmåga annars inte skulle kunna få anställning. Bidrag kan också lämnas till statliga myndigheter, försäkringskassor och allmännyttiga organisationer som anställer sökande vars svårigheter på arbetsmarknaden beror på ålder eller andra personliga förhållanden, t. ex. invandrare med otillräckliga kunskaper i svenska.

Av de anställda med lönebidrag den 1 juli 1983 arbetade 18 % hos statliga myndigheter eller därmed jämställda institutioner, 29 % hos allmännyttiga organisationer, 23 % hos landsting, kommuner och affärsdrivande verk och 30 % hos enskilda arbetsgivare. Det totala antalet sysselsatta med lönebidrag den 31 december 1983 uppgick till 36 700, vilket innebär en ökning med 6 % under året.

Nuvarande regler för lönebidragets omfattning enligt förordningen (1980:338) om lönebidrag framgår i sammanfattning av efterföljande tabell. Där anges också beslutsramar uttryckta i det antal platser för vilka lönebidrag får beviljas under budgetåret 1983/84.

Huvuddelen av de frågor riksdagen har att behandla om lönebidraget läggs av regeringen fram i proposition 122. I budgetpropositionen tas upp förutom medelsberäkningarna vissa förslag när det gäller tillämpning och utformning av nuvarande lönebidrag vilka låter sig väl förena med det nya lönebidragssystem som läggs fram i proposition 122. Utskottet behandlar först de förslag som läggs fram i budgetpropositionen.

I budgetpropositionen erinras om att det tidigare var möjligt för en arbetsgivare att få lönebidrag till en tidigare anställd om han samtidigt utökade arbetsstyrkan med ytterligare en handikappad. Denna s. k. överföringsmöjlighet slopades genom beslut av riksdagen hösten 1981 (AU 1981/82:1). Vidare slopades möjligheterna till förlängt bidrag för en person som överförts till anställning med lönebidrag utom för den enskilda sektorn. Det påpekas i propositionen att antalet personer med sådana överförda

Anställning med lönebidrag.
Bidragets storlek i procent av lönekostnaden.

	År 1	*År 2*	*År 3*	*År 4*	*År 5–*	*Max. antal platser*
I. Statliga myndigheter, allm. försäkringskassor m. fl. Även till andra arbetsgivare enl. reg:s föreskrifter	100	100	100	100	100[1]	6 238[3]
II. Allmännyttiga org.	90	90	90	90	90[1]	+ 500[4]
III. Kommuner, landsting, affärsdrivande verk, enskilda företag	75	50	25	25	Kan förlängas 25 %	
Förhöjt bidrag			50	50	kan förlängas 50 %	170
Svårt handikappade ungdomar under 25 år	90	50	50	50	kan förlängas 50 %	850
Överföring från skyddat arbete	90	50	50	50	kan förlängas 50 %	300
Överföring av redan anställd[2]	25	25	25	25		

[1] Så länge villkoren är uppfyllda.
[2] Endast om 1. den anställde återgår till arbetet efter att ha uppburit helt sjukbidrag och bedöms inte kunna behålla anställning utan att lönebidrag lämnas samt 2. en annan arbetshandikappad anställs inom högst sex månader. Får inte utgå till statliga myndigheter, affärsdrivande verk, allmänna försäkringskassor eller allmännyttiga organisationer.
[3] Varav max. 5 900 platser hos statliga myndigheter.
[4] Avser ökningen under 1983/84.

bidragsanställningar successivt minskas i takt med de avgångar som sker och föreslås att arbetsförmedlingen skall få besluta om förlängning av lönebidraget för denna grupp om det är motiverat med hänsyn till den anställdes nedsatta arbetsförmåga.

AMS svarar f. n. inom en kostnadsram av 5 milj. kr. för arbetsledningskostnader, rese- och traktamentsersättningar vid vissa arbetsplatser med ett större antal anställda med lönebidrag. På AMS förslag förordas i propositionen att de berörda arbetsplatserna i fortsättningen skall tilldelas egna medel för dessa utgifter. En sådan omfördelning av kostnaderna leder till att medelsbehovet för anställning med lönebidrag kan minska med 5 milj. kr.

För att begränsa statens utgifter för lönebidragen föreslås vidare i budgetpropositionen en begränsning av den bidragsgrundande lönesumman för alla sektorer utom den statliga. Förslaget innebär att bidrag inte skall lämnas för den del av bruttolönen per månad – exkl. lönekostnadspåslag – som överstiger 40 % av basbeloppet. Begränsningen avses gälla den rekrytering som sker fr. o. m. budgetåret 1984/85. Det påpekas i propositionen att detta självfallet inte hindrar parterna på arbetsmarknaden att avtala om löner som överskrider den lönesumma som är bidragsgrundande. Den

överskjutande lönesumman måste dock i dessa fall betalas av arbetsgivaren.

Några motionsyrkanden har inte lagts fram som anknyter till de ovan refererade förslagen i budgetpropositionen. Utskottet har ingen erinran mot dessa förslag rörande *grunderna för anställning med lönebidrag* och föreslår att de bifalls av riksdagen.

Ett nytt lönebidragssystem

Allmän utformning

Arbetsmarknadsministern lägger i proposition 122 fram förslag om ett nytt bidragssystem för att stimulera arbetsgivare att anställa handikappade. Förslaget bygger i huvudsak på handikappkommitténs delbetänkande (Ds A 1983:14) Introduktionsstöd och lönebidrag. Bidragssystemet består av tre delar – som närmare behandlas nedan – nämligen introduktionsstöd, lönebidrag och särskilt lönebidrag.

I propositionen anges att förslaget avser att stimulera främst enskilda företag, kommuner, landsting och affärsdrivande verk att rekrytera sökande som har arbetshandikapp. Genom ett kraftigt stöd vid rekrytering av sådana sökande skapas förutsättningar för att anpassningsåtgärder vidtas på arbetsplatsen så att den arbetshandikappade kan göra en produktiv insats.

Det framhålls i propositionen när det gäller *den allmänna utformningen av det nya bidragssystemet* att det bör göras mera flexibelt än det nuvarande. Regeringen föreslår därför att ett differentierat bidrag införs, vilket skall kunna lämnas med en högre bidragsnivå för sökande som har svåra handikapp. Möjligheterna att differentiera bidraget efter den sökandes behov och förutsättningar är nu mycket begränsade. Förslaget om ett särskilt lönebidrag vid anställning av svårt handikappade personer innebär enligt propositionen väsentligt utökade möjligheter att stödja de grupper som behöver ett förstärkt stöd. Samtidigt är avsikten att ersätta de olika särbestämmelserna om högre bidrag för vissa grupper med mer enhetliga och enkla regler.

Flera motioner tar upp den allmänna utformningen av lönebidragssystemet. En del av dem har avgetts under allmänna motionstiden och anknyter i vissa fall till det betänkande handikappkommittén avgav hösten 1983 och som har nämnts ovan. Vissa andra motioner är direkt kopplade till regeringens förslag i proposition 122.

Alf Wennerfors m. fl. (m) anför i motion 2400 att lönebidragsanställning har visat sig vara en bra stödform för handikappade i syfte att erbjuda dem ett meningsfullt arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Denna anställningsform bör därför förbättras och vidareutvecklas. Det erinras vidare om att bidragets storlek i dag inte avgörs av den handikappades arbetskapacitet utan av vilken typ av arbetsgivare som anställer henne eller honom. Således utgår

full kostnadstäckning till statliga myndigheter och allmänna försäkringskassor, medan privata och övriga offentliga arbetsgivare erhåller bidrag enligt en fallande skala under begränsad tid. Enligt motionärernas uppfattning bör bidraget kopplas till den enskilde handikappades arbetsförmåga. Bidraget bör kunna såväl höjas som sänkas och utgå så länge den handikappade är anställd och arbetsförmågan är reducerad. I motion 2400 föreslås vidare en försöksverksamhet med ett lönebidrag enligt dessa principer. För ändamålet föreslås ett anslag av 35 milj. kr. Det nya bidraget skall syfta till att underlätta inträdet på arbetsmarknaden av anställda vid Samhällsföretagsgruppen och till att minska behovet av nyplacering vid nämnda stiftelseorganisation.

I motion 2699 väckt med anledning av proposition 122 återkommer Alf Wennerfors m. fl. (m) till den allmänna utformningen av lönebidragssystemet och menar att det förslag som regeringen nu lägger fram är ett steg i den riktning som motionärerna vill gå när det gäller att utveckla ett system där lönebidraget är anpassat till den enskildes arbetsförmåga, men man förordar att bidraget skall göras oberoende av vem som är arbetsgivare. Motionärerna vill att regeringen skall återkomma med förslag beträffande lönebidrag enligt de riktlinjer de förordar.

En ökad öppenhet att utveckla anställning med lönebidrag i enskilda företag krävs i motion 568 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c). Enligt motionen skulle det därigenom vara möjligt att bättre undvika de konkurrensproblem som uppkommer mellan Samhällsföretag och enskilda företag när de skall konkurrera med samma produkter men med helt olika produktionsförutsättningar. Rune Gustavsson m. fl. (c) påpekar i motion 1836 att det nya lönebidragssystemet med introduktionsstöd och lönebidrag inte får kopplas samman så att det missgynnar de handikappade. Båda dessa motioner har väckts under allmänna motionstiden.

Den differentiering av lönebidraget som föreslås i proposition 122 genom införande av ett särskilt lönebidrag kritiseras i motion 2697 av Arne Fransson m. fl. (c). Systemet skapar enligt motionärerna en förhandlingssituation mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och den enskilde arbetsgivaren om handikappets svårighetsgrad vilket inte ger den bästa utgångspunkten för en smidig inordning på en arbetsplats inom den ordinarie arbetsmarknaden.

Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) framhåller i motion 1085 – väckt under allmänna motionstiden – att i så stor utsträckning som möjligt bör personer med handikapp beredas sysselsättning på den reguljära arbetsmarknaden. Motionärerna menar att det i mindre företag ofta finns bra möjligheter att anpassa arbetet till människors olika förutsättningar. Det lönebidrag som samhället ger för anställning av partiellt arbetsföra måste emellertid täcka företagets merkostnader fullt ut. Den automatiska nedtrappning av bidraget som i dag sker är inte realistisk. I stället bör ersättningen enligt motionen omprövas med jämna mellanrum i varje enskilt fall.

Arbetsplacering av personer som eljest skulle ha varit arbetslösa eller förtidspensionerade framhålls i motion 432 av Sten Svensson (m) och Bengt Wittbom (m) som ofta lönsam för samhället. Vidare anförs att den hittills i stort sett uteblivna tillämpningen av främjandelagen bekräftar uppfattningen att ökade stimulansåtgärder är att föredra framför tvångsingripanden mot arbetsgivarna. Den nya anställningsformen med lönebidrag bör enligt motionen vidareutvecklas. I särskild ordning bör också utredas förutsättningarna för att skapa ett samhällsekonomiskt utrymme för en ytterligare höjning av bidragen till de handikappades arbetsplacering genom transfereringar av medel från socialförsäkringssystemet. Det behövs större resurser för att bl. a. undanröja hinder i arbetsmiljön för arbetsplacering av handikappade. Sådana åtgärder innebär dessutom att man förbättrar de handikappades arbetssituation. Lönebidraget gör det enligt motionärerna också möjligt för handikappade att få samma lön som andra förvärvsarbetande. Men bidraget skall differentieras med hänsyn till individens arbetsförmåga och vara oberoende av vem som är arbetsgivare.

Det är enligt motion 432 i första hand på den reguljära arbetsmarknaden som den enskilde handikappade skall få sin arbetsplacering. Genom information och upplysning till arbetsgivare och anställda borde det vara möjligt att skapa en mer förstående inställning till handikappad arbetskraft. Dylika åtgärder kan i sin tur leda till att Samhällsföretags verksamhet kan begränsas. Anställning med lönebidrag upp till 100 % av lönekostnaderna hos enskilda arbetsgivare borde enligt motionen bli mera lönsam för statsmakterna än att satsa på fortsatt utbyggnad av Samhällsföretag.

Utskottet har haft anledning att flera gånger de senaste åren understryka betydelsen av att var och en skall ges möjligheter att efter sin förmåga delta i arbetslivet. Arbetet bestämmer inte endast förutsättningarna för vars och ens materiella standard, det är också en väg till ökad social gemenskap. Denna arbetets dubbla roll gäller i synnerhet för de handikappade som vid brist på sysselsättning löper större risk än andra arbetssökande att bli socialt isolerade. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse den förstärkning av sysselsättningsåtgärderna för denna grupp som det av regeringen föreslagna lönebidragssystemet innebär.

Den huvudfråga som tas upp i de ovan refererade motionerna gäller differentieringen av lönebidraget vid anställning av handikappade. Motionärerna i 2699 ser regeringens förslag på denna punkt som ett första steg mot det mer differentierade system som man förordar. Ett differentierat bidragssystem föreslås också i motionerna 2400, 1085 och 432. I motion 2697 görs å andra sidan bedömningen att det av regeringen föreslagna bidragssystemet innebär en alltför kraftig differentiering.

Utskottet menar för sin del att det förslag till reformerat bidragssystem som läggs fram i proposition 122 innefattande bl. a. ett särskilt lönebidrag till svårt handikappade innebär en lämplig avvägning när det gäller lönebidragets differentiering. En ytterligare differentiering av lönebidraget efter

handikappets art eller svårighetsgrad skulle innebära risk för en typ av meritvärdering av den handikappade som utskottet inte kan ställa sig bakom. Risken är stor att den olyckliga förhandlingssituation mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och den enskilda arbetsgivaren skulle uppstå som påtalas i motion 2697. Problem av den arten är enligt utskottets mening mindre med det system regeringen föreslår. Särskilda medel för att bedriva försöksverksamhet med ett differentierat lönebidragssystem enligt vad som föreslås i motion 2400 behövs mot den angivna bakgrunden inte.

Utskottet tar i anslutning till denna behandling av den allmänna utformningen av lönebidraget upp ytterligare några yrkanden i de ovan refererade motionerna. När det gäller kravet i motionerna 1085 och 2400 om att bidrag skall kunna lämnas så länge ett handikapp består konstaterar utskottet att detta krav i allt väsentligt tillgodoses genom regeringens förslag som innebär att fortsatt stöd vid behov skall kunna lämnas efter den inledande bidragsperioden. En annan fråga som det finns anledning ta upp i sammanhanget gäller avvägningen mellan lönebidragets nivå och storleken på bidraget till Samhällsföretagsgruppen. I motionerna 432 och 2697 antyds att denna avvägning är oriktig. Utskottet menar för sin del att detta avvägningsproblem t. v. bör lösas genom att bidraget till Samhällsföretagsgruppen successivt minskas på det sätt som föreslås i det följande. Någon höjning av nivåerna i lönebidragssystemet utöver vad regeringen nu föreslår är enligt utskottets mening inte motiverad. Utskottet återkommer till dessa frågor vid behandlingen av enskildheterna i det nya stödets utformning.

När det slutligen gäller kravet i motionerna 432, 2400 och 2699 om att lönebidraget skall vara arbetsgivarneutralt menar utskottet att regeringens förslag innebär ett närmande även till detta krav eftersom de lönebidragsplatser som omfattas av ett kontinuerligt högt bidrag, dvs. hos statliga myndigheter och motsvarande samt allmännyttiga organisationer, i ökad utsträckning skall förbehållas sådana handikappade för vilka anställning förutsätter en hög subventionsnivå under lång tid. Det högre bidraget blir därmed mer motiverat av handikappets svårighetsgrad än av typen av arbetsgivare.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker regeringens förslag när det gäller den allmänna utformningen av lönebidragssystemet. Motion 1085 är i denna del i allt väsentligt tillgodosedd med regeringens förslag medan motionerna 432, 568, 1836, 2400, 2697 och 2699 i aktuella delar avstyrks av utskottet.

Introduktionsstöd

Vid anställning av äldre och handikappade kan arbetsgivare f. n. få bidrag för arbetsmarknadsutbildning i företaget under maximalt 960 timmar, vilket motsvarar ca sex månaders anställning. Bidrag kan även utgå för praktikanställning under tre månader. Bidrag lämnas med 75 % av den totala lönekostnaden. I proposition 122 föreslås att detta system skall ersättas av ett

introduktionsstöd som skall kunna lämnas med 90 % av lönekostnaden under högst 960 timmar dvs. ca sex månader.

Introduktionsstödet skall öka möjligheterna för arbetssökande med nedsatt arbetsförmåga att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden hos enskilda företag och affärsdrivande verk samt hos kommuner och landsting. Stödet skall också ge möjlighet för en arbetshandikappad person att få en god introduktion och inskolning i arbetet. Tiden med introduktionsstöd bör ses som en period för träning och ömsesidig anpassning för den arbetshandikappade och arbetsgivaren under vilken man också bör kunna genomföra sådana förändringar av arbetsmiljön och arbetsförhållandena i övrigt som kan behövas i det enskilda fallet.

Det anförs vidare i propositionen att syftet med introduktionsstödet till stor del är detsamma som med rekryteringsstödet vilket enligt riksdagens beslut i höstas kan utgå vid anställning av ungdomar och långtidsarbetslösa. Den i det här sammanhanget högre subventionsgraden är avsedd att öka de arbetshandikappades konkurrensförmåga på arbetsmarknaden men också att kompensera de merkostnader som en mer omsorgsfull introduktion och särskilda anpassningsåtgärder kan föra med sig för arbetsgivaren.

Arbetsmarknadsministerns förslag sammanfaller i huvudsak med handikappkommitténs. Dock icke i fråga om bidragstidens längd där kommitténs förslag innebar att introduktionsstödet skulle ges under vad som motsvarar provanställningstiderna i lagen om anställningsskydd eller i avtal. Detta förslag kritiserades vid remissbehandlingen vilket har lett till regeringens förslag om en bidragstid av ca sex månader. Regeringen avviker också på en annan punkt från handikappkommitténs förslag när det gäller introduktionsstödet och det gäller den krets av arbetsgivare som skall komma i fråga för stöd. Kommittén menade att introduktionsstödet skulle få tillämpas på hela arbetsmarknaden. I regeringens förslag utesluts anställningar hos staten, allmänna försäkringskassor eller andra arbetsgivare som tillämpar statliga kollektivavtal samt hos allmännyttiga organisationer. Skälet härtill är att statliga myndigheter och därmed jämställda institutioner samt allmänna försäkringskassor kan få lönebidrag med hela lönekostnaden, om de anställer arbetshandikappade. De allmännyttiga organisationerna får bidrag med 90 % av lönekostnaden. Arbetsmarknadsministern utgår ifrån att den anställde introduceras i arbetet under den tidsperiod som behövs i dessa fall.

När det gäller den grupp av arbetssökande som skall komma i fråga för introduktionsstöd anförs i propositionen att stödet skall förbehållas arbetshandikappade. För flyktingar och andra invandrare bör andra åtgärder kunna komma i fråga för att öka deras möjligheter på arbetsmarknaden bl. a. arbetsmarknadsutbildning. Också för långvarigt arbetslösa bör enligt propositionen andra åtgärder kunna utnyttjas. Det framhålls emellertid att ett arbetshandikapp måste ses i relation till de möjligheter som finns på den arbetsmarknad där den sökande är bosatt. På orter med brist på arbetstillfällen och en ensidig arbetsmarknadsstruktur är arbetsmöjligheterna för äldre

personer också med måttliga arbetshandikapp ofta starkt begränsade, om de drabbats av arbetslöshet. Äldre arbetstagare löper stora risker att helt slås ut från arbetsmarknaden, om de förlorar en anställning, t. ex. i samband med en företagsnedläggning. Detta gäller i särskilt hög grad för dem som under många år haft tunga och slitsamma arbeten, som fört med sig förslitningsskador av olika slag. Ålder i kombination med sådana arbetshandikapp bör enligt propositionen vara skäl att bevilja introduktionsstöd, när den lokala arbetsmarknaden inte ger möjlighet att klara sysselsättningsproblemen på annat sätt.

Introduktionsstödet beräknas i proposition 122 i enlighet med handikappkommitténs förslag behöva lämnas för ca 2 000 personer under 1984/85. Beräkningen bygger på ett behov av 1,8 miljoner årsarbetstimmar. Kostnaderna härför anges till 77 milj. kr. och skall täckas från anslaget Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning.

Två motioner tar upp frågor som rör introduktionsstödets utformning och omfattning. Det gäller motionerna 2696 och 2698. I motion 2696 anför Lars Werner m. fl. (vpk) att man i princip delar den uppfattning som uttrycks i proposition 122 när det gäller avgränsningen av den personkrets som skall få del av föreslagna bidrag. De bör förbehållas arbetshandikappade. En del remissinstanser har enligt motionärerna hävdat att också flyktingar bör komma i fråga. Det anförs att många flyktingar är arbetshandikappade i egentlig mening, således inte bara som en följd av språkliga och kulturella skillnader och utbildningsbrister. Många har levt under mycket svåra umbäranden, många har utsatts för fysisk och/eller psykisk tortyr och fått skador för livet. Dessa flyktingar bör enligt motionen omfattas av aktuella stöd. När det gäller arbetsgivare hos vilka introduktionsstöd skall få utnyttjas föreslås i motionen att hela arbetsmarknaden skall få komma i fråga. Samma yrkande återfinns i motion 2698 av Bengt Lindqvist m. fl. (s).

Slutligen motsätter sig vpk i sin partimotion 2696 att antalet personer som kan komma i fråga för introduktionsstöd begränsas på det sätt regeringen föreslår.

När det först gäller *den målgrupp av handikappade som skall komma i fråga för introduktionsstöd* vill utskottet betona med anledning av vad som anförs i motion 2696 att självfallet skall flyktingar med arbetshandikapp kunna anställas med introduktionsstöd. Utskottet utgår ifrån att i de fall där – som sägs i motionen – fysisk och psykisk tortyr har lett till skador för livet föreligger arbetshandikapp som berättigar till såväl introduktionsstöd som lönebidrag av skilda slag. Däremot bör stöd av här aktuellt slag inte få ges för anställning av flyktingar utan arbetshandikapp. Det anförda innebär att motion 2696 inte behöver föranleda någon åtgärd i denna del.

Från den *krets av arbetsgivare* hos vilka introduktionsstöd får användas utesluts i proposition 122 statliga myndigheter, allmänna försäkringskassor m. fl. Detta kritiseras som redovisats ovan i motionerna 2696 och 2698. Utskottet vill med anledning därav framhålla att det finns fall där introduk-

tionsstöd hos berörda arbetsgivare kan vara motiverat. Som ett förtydligande av propositionens förslag menar utskottet att stödet i fråga självfallet skall kunna lämnas till affärsdrivande verk men i vissa fall också till statliga myndigheter och motsvarande. Det fall utskottet därvid tänker på gäller då det finns förutsättning att en handikappad efter en period med introduktionsstöd kan komma i fråga för anställning hos myndigheten utan lönebidrag. Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 2696 och 2698 bör ges regeringen till känna.

Introduktionsstödets omfattning under 1984/85 bör enligt motion 2696 inte begränsas. Utskottet kan här konstatera att den omfattning av stödet som regeringen föreslår dels i huvudsak stämmer överens med handikappkommitténs beräkning av behovet, dels utgör en betydande ambitionshöjning i förhållande till nuvarande stöd till dessa grupper i form av arbetsmarknadsutbildning i företag och praktikanställning. Därtill saknas underlag för att nu göra en beräkning av behovet som skulle vara mera realistisk än den regeringen har presenterat. Regeringens bedömning på denna punkt får därför stöd av utskottet. Motion 2696 bör alltså avslås i denna del.

Vad i övrigt anförs i proposition 122 om introduktionsstödet ger inte anledning till erinran från utskottets sida och tillstyrks därför av utskottet.

Allmänt lönebidrag

Anställning med lönebidrag infördes den 1 juli 1980 och ersatte då de tidigare arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsstöden arkivarbete och halvskyddad sysselsättning. Reformen innebar att lagen om anställningsskydd och, på den offentliga sektorn, lagen (1976:600) om offentlig anställning blev tillämpliga på alla som hade anställning med lönebidrag. Arbetsgivaransvaret – och därmed ansvaret för lönesättning m. m. – övergick från arbetsmarknadsverket till den arbetsgivare hos vilken den anställde är verksam. Bl. a. som en följd av att arbetsgivarna också tog över ansvaret för lönesättningen sänktes statsbidraget från 100 % till 90 % för de allmännyttiga organisationerna. Den begränsning av platsantalet som tidigare hade gällt för arkivarbetet – men inte för den halvskyddade sysselsättningen – kom efter den 1 juli 1980 till en början att gälla endast lönebidragsplatser med 100 % statsbidrag, företrädesvis hos statliga myndigheter. Senare har tillkommit regler om den årliga ökningen av antalet platser med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer.

Den s. k. halvskyddade sysselsättningen som kunde anordnas hos kommuner, landsting, affärsdrivande och enskilda företag ersattes vid samma tillfälle med anställning med lönebidrag. Bidragsreglerna blev oförändrade och innebär att statsbidraget lämnas med 75 % av den totala lönekostnaden, inkl. lönebikostnader, under första anställningsåret, 50 % under det andra året och 25 % under de därpå följande två åren. I den fortsatta framställningen benämns detta lönebidrag det allmänna lönebidraget.

I proposition 122 föreslås nu att det allmänna lönebidraget vid anställning av handikappade hos kommuner, landsting, affärsdrivande verk och enskilda arbetsgivare skall lämnas med 50 % av lönekostnaden under de två första anställningsåren och med 25 % under de två därpå följande åren. Om bidraget behöver förlängas därefter bör det lämnas med 25 % av lönekostnaden. Det erinras om att i de flesta fall torde en anställning med allmänt lönebidrag komma att föregås av en sexmånadersperiod med 90 % i introduktionsstöd. Arbetsmarknadsministern anför att introduktionsstödet enligt hennes mening väl fyller det behov som finns av ett kraftigt stöd i initialskedet av en anställning samt att en omsorgsfull introduktion i flertalet fall torde innebära att den anställde efter det första halvåret på arbetsplatsen har uppnått en sådan arbetsförmåga att ett bidrag med halva lönekostnaden under de två första anställningsåren är till fyllest. Därutöver innebär propositionens förslag att bidrag liksom hittills vid anställning hos statliga myndigheter m. fl. utgår med 100 % och hos allmännyttiga organisationer med 90 %. Utskottet återkommer till frågor rörande det senare bidraget i ett särskilt avsnitt av betänkandet.

När det gäller de målgrupper som kan komma i fråga för allmänt lönebidrag föreslås i propositionen att stöd endast skall lämnas vid anställning av arbetshandikappade. Reglerna föreslås här bli desamma som för det föreslagna introduktionsstödet. I propositionen anförs att liksom hittills bör begreppet arbetshandikappad användas som beteckning på en arbetssökande som på grund av fysiskt, psykiskt, förståndsmässigt eller socialmedicinskt handikapp har eller förväntas få svårigheter att få eller behålla ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Att en sökande har nedsatt arbetsförmåga skall vara i vederbörlig ordning konstaterat, exempelvis genom läkarutlåtande, remissbehandling eller utredning vid arbetsmarknadsinstitut.

Det här berörda *allmänna lönebidragets utformning* tas upp i två motioner. I vpk:s partimotion 2696 anförs att regeringens förslag innebär en direkt försämring som kan tänkas försvåra handikappades inträde på arbetsmarknaden. Ett bibehållande av nuvarande regler med bl. a. 75 % i bidrag första året förordas därför.

Arne Fransson m. fl. (c) noterar i motion 2697 att såväl AMS som socialstyrelsen och handikapporganisationerna motsätter sig en sänkning av det allmänna lönebidraget under första anställningsåret. En anledning är att lönebidragets storlek i förhållande till det stöd per anställd som lämnas till Samhällsföretag inte är rimlig. Motionärerna avvisar vidare som tidigare sagts det särskilda lönebidraget vilket för dem motiverar en ökning i stället för en minskning av det allmänna lönebidraget. I motionen föreslås därför att detta lönebidrag efter sex månaders introduktionsstöd skall vara 75 % under det första anställningsåret och därefter 50 %. Efter fyra års anställning skall lönebidraget enligt motionärerna prövas på nytt utifrån den enskildes förutsättningar och möjligheterna till anpassning av arbetsuppgifter och arbetsplats.

Utskottet har redan i det föregående tillstyrkt att en differentiering görs av lönebidragssystemet i så måtto att ett särskilt lönebidrag införs. Förslaget i motion 2697 att öka bidragsnivån för det här aktuella lönebidraget bl. a. därför att man motsätter sig det särskilda lönebidraget avstyrks därför av utskottet. Även förslaget i motion 2696 om att det allmänna lönebidraget det första året skulle ligga kvar på nuvarande nivå, dvs. 75 % av lönekostnaderna, avvisas av utskottet mot bakgrund av att behovet av ett högre bidrag i initialskedet av en anställning tillgodoses genom det introduktionsstöd som utskottet tillstyrkt i det föregående. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2696 och 2697 i aktuella delar och tillstyrker därmed regeringens förslag.

Särskilt lönebidrag

Ett särskilt lönebidrag föreslås i proposition 122 vid anställning av en arbetssökande som har svåra fysiska, psykiska eller socialmedicinska arbetshandikapp eller är psykiskt utvecklingsstörd och som utan bidraget skulle riskera att bli förtidspensionerad eller måste beredas skyddat arbete.

Särskilt lönebidrag föreslås också utgå vid anställning av en svårt handikappad person, som dels har nedsatt arbetsförmåga, dels behöver fortlöpande arbetsbiträde. Bidraget får lämnas under förutsättning att den anställde på grund av sitt handikapp åsamkar arbetsgivaren utgifter för sådant biträde i en utsträckning som väsentligt överstiger vad som kan anses vara normalt för befattningen.

Det särskilda lönebidraget föreslås uppgå till 90 % av lönekostnaden för den anställde under det första anställningsåret – utöver eventuell anställningstid med introduktionsstöd – och med 50 % under det andra året. Bidraget bör sedan kunna lämnas med 50 % även under tredje och fjärde anställningsåret. Om bidraget behöver förlängas därefter föreslås möjlighet till förlängt bidrag med 25 eller 50 % av lönekostnaden.

Det särskilda lönebidraget ersätter nuvarande förhöjda bidrag vid anställning av gravt handikappade ungdomar under 25 år och arbetstagare som övergått från en anställning inom Samhällsföretagsgruppen. Det ersätter också det förhöjda bidraget som nu kan lämnas i särskilda fall till företag med få anställda då en redan anställd med lönebidrag får försämrad arbetsförmåga och möjligheterna till omplaceringar och särskilt anpassade arbetsuppgifter är starkt begränsade. Det föreslås att det bör ankomma på regeringen att lämna närmare föreskrifter angående omfattning m. m. när det gäller stöd i detta senare fall.

De former av förhöjt lönebidrag som det särskilda lönebidraget avses ersätta lämnas f. n. för ca 350 personer. I propositionen föreslås nu att medel skall beräknas för 1,5 miljoner årsarbetstimmar, dvs. ca 800 personer med 90 % i bidrag och för 2,5 miljoner årstimmar eller ca 1 400 personer med 50 % i bidrag. Kostnaderna anges till ca 80 milj. kr. under budgetåret 1984/85

och föreslås belasta anslaget till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning.

Som tidigare redovisats avstyrks förslaget om ett särskilt lönebidrag av Arne Fransson m. fl. (c) i motion 2697 av skäl som också behandlats i det föregående.

Vpk ansluter i partimotion 2696 till handikappkommitténs förslag och föreslår att särskilt lönebidrag med 90 % av lönekostnaden skall kunna utgå under tre år samt vidare att när förlängning av bidraget därefter behövs, bör det fastställas till 50 eller 25 % av lönekostnaden. Bidraget bör enligt motionen tillämpas flexibelt och det skall vid behov vara möjligt att återgå till en högre nivå om arbetsförmågan tillfälligt eller mer permanent försämras. Vpk påpekar att vid behov bör särskilt lönebidrag kunna lämnas med 100 % av lönekostnaden. I sammanhanget framhålls den mycket svåra situation som utvecklingsstörda har på arbetsmarknaden.

Motionärerna motsätter sig dessutom den antalsmässiga begränsning av det särskilda lönebidraget som regeringen föreslår. De menar att förhållandena på arbetsmarknaden och den dåliga handikappanpassningen av huvuddelen av arbetsplatserna i landet utgör allvarliga inskränkningar i svårt handikappades möjligheter att få arbete.

Utskottet har i det föregående uttalat sig för behovet av en viss differentiering av bidraget till arbetsgivare som anställer handikappade och därvid framhållit att det *särskilda lönebidraget* är lämpligt härför. Utskottet stödjer också arbetsmarknadsministerns förslag när det gäller *utformningen*.

Utskottet vill i likhet med propositionen i sammanhanget framhålla att i de fall sökande behöver ett bestående stöd som är högre än det särskilda lönebidraget bör de bidragsplatser som finns vid statliga myndigheter och allmännyttiga organisationer utnyttjas. För dessa utgår som regel bidrag med 100 resp. 90 % av lönekostnaderna under hela anställningstiden.

När det gäller förslaget i motion 2696 om att det särskilda lönebidraget efter en sänkning borde kunna återgå till en högre bidragsnivå för längre eller kortare tid är det utskottets uppfattning att t. ex. en växling mellan 50 % i stöd enligt reglerna för särskilt lönebidrag och 25 % i stöd enligt det allmänna lönebidraget bör kunna ske allteftersom den handikappades arbetsförmåga förändras. Därvid bör det vara möjligt att sänka bidraget när arbetsförmågan ökar och höja det när arbetsförmågan minskar.

Regeringens beräkning när det gäller *omfattningen* av det särskilda lönebidraget under nästa budgetår tillstyrks av utskottet. Det bör tilläggas att underlag saknas för att säkert bedöma behovet av medel för denna nya stödform. Efter hand som man får erfarenheter förbättras underlaget för sådana bedömningar. Utskottet utgår ifrån att regeringen återkommer med förslag till riksdagen om medelsbrist skulle uppstå t. ex. till följd av att utslussningen av anställda från Samhällsföretagsgruppen till andra arbetsgivare med anlitande av det särskilda lönebidraget skulle bli framgångsrik.

Vad utskottet här anfört innebär att regeringens förslag när det gäller det

särskilda lönebidraget tillstyrks samt att motionerna 2696 och 2697 avstyrks i motsvarande delar.

Lönebidrag till allmännyttiga organisationer m. m.

Bidrag med 90 % av lönekostnaden lämnas f. n. vid anställning av handikappade hos allmännyttiga organisationer. Antalet bidragsplatser får enligt riksdagens beslut (AU 1983/84:21) öka med 500 under innevarande budgetår. I budgetpropositionen föreslås att ökningen av antalet bidragsplatser hos allmännyttiga organisationer skall tillåtas uppgå till 500 även under nästa budgetår. I proposition 1983/84:125 med förslag om tilläggsbudget III bilaga 7 anmäler regeringen att det från flera olika håll har påtalats att det finns ett akut behov av att utöka antalet platser av detta slag utöver vad som tidigare beslutats för budgetåret 1983/84. Under förutsättning av riksdagens bifall till förslaget i budgetpropositionen föreslår arbetsmarknadsministern därför att 200 av de platser som avses för budgetåret 1984/85 får användas redan under innevarande budgetår.

Enligt nuvarande regler kan en anställning med lönebidrag hos statliga myndigheter, allmänna försäkringskassor och allmännyttiga organisationer komma i fråga inte bara för handikappade utan också för personer som är svårplacerade på arbetsmarknaden på grund av hög ålder, bristfälliga kunskaper i svenska språket eller andra skäl. Om det finns synnerliga skäl kan dessa grupper också komma i fråga för anställning med lönebidrag hos kommuner eller landstingskommuner. I proposition 122 föreslås att målgruppen för anställning med lönebidrag även hos dessa arbetsgivare begränsas i förhållande till vad som nu gäller, genom att anställning med lönebidrag föreslås bli förbehållet arbetshandikappade inom samtliga sektorer på arbetsmarknaden.

Vid avvägningen mellan de olika bidragsformerna framhålls i propositionen att lönebidragen till statliga myndigheter m. m. och allmännyttiga organisationer bör användas för sådana sökanden som behöver stöd med hög subventionsnivå under lång tid.

Motsvarande uttalande när det gäller målgrupperna för detta stöd görs också i proposition 125 med förslag om tilläggsbudget III.

I ett stort antal motioner föreslås att *begränsningen av antalet bidragsplatser* vid allmännyttiga organisationer skall avskaffas. Flertalet motioner hänvisar till det stora behovet av sådana platser. Enligt länsarbetsnämndernas bedömningar finns över 1 000 sökande som är lämpliga för och intresserade av anställning med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer. Aktuella motioner är från allmänna motionstiden 568 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), 881 av Lars Werner m. fl. (vpk), 2489 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp) och 2507 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp).

Med anledning av proposition 122 har motsvarande yrkanden lagts fram i motionerna 2696 av Lars Werner m. fl. (vpk) samt 2700 av Elver Jonsson (fp)

och Lars Ernestam (fp). Alf Wennerfors m. fl. (m) yrkar i motion 2699 också att begränsningen skall tas bort för lönebidragsplatser hos allmännyttiga organisationer men med en något annan motivering än övriga motioner. Man anför nämligen att med den insnävning av målgruppen för sådana platser som arbetsmarknadsministern föreslår och som motionärerna accepterar, finns det enligt dem inte någon anledning att vidmakthålla begränsningen till 500 platser. Bengt Lindqvist m. fl. (s) kräver i sin tur i motion 2698 förslag från regeringen för att upphäva den aktuella begränsningen. Slutligen föreslår vpk i en partimotion (nr 2758) med anledning av proposition 125 med förslag om tilläggsbudget III att begränsningen av bidragsplatserna i fråga skall hävas redan för innevarande budgetår.

Arbetsmarknadsläget är enligt utskottets mening trots den rådande högkonjunkturen utomordentligt besvärligt. Särskilt svårt är sysselsättningsläget för handikappade. Som framgått av de inledande avsnitten av betänkandet kvarstår i slutet av varje månad f. n. i genomsnitt ca 24 000 handikappade som arbetssökande. Utskottet konstaterar mot den bakgrunden att regeringen numera inte framför några bärande argument för att behålla ett tak för tillväxten av antalet anställda med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer. Det finns i sammanhanget anledning erinra om att utskottet på socialdemokratiskt initiativ våren 1982 enhälligt avstyrkte ett förslag av den dåvarande regeringen om ett sådant tak. Utskottet anförde därvid att den statsfinansiella vinsten av en sådan åtgärd var begränsad samt att beslut med sådan innebörd borde anstå tills situationen på arbetsmarknaden hade förbättrats. Utskottet har samma uppfattning i dag och föreslår att riksdagen med tillstyrkan av aktuella delar av motionerna 568, 881, 2489, 2507, 2696, 2699 och 2700 avslår regeringens förslag om begränsning av ökningen av antalet lönebidragsplatser hos allmännyttiga organisationer. Härigenom tillgodoses även yrkandet i motion 2698 om att regeringen bör komma med förslag för att upphäva den aktuella begränsningen. Motionen behöver alltså i den delen inte föranleda någon åtgärd.

Regeringens förslag i proposition 125 beträffande *antalet lönebidragsplatser hos allmännyttiga organisationer under innevarande budgetår* tillstyrks av utskottet. Förslaget innebär att antalet sådana platser får öka med 200 utöver vad som beslutats tidigare. Att som föreslås i motion 2758 medge att dessa platser skulle få växa obehindrat redan nu förefaller emellertid inte meningsfullt mot bakgrund av den korta tid som återstår av budgetåret 1983/84. Motion 2758 avstyrks därför i denna del.

Elver Jonsson (fp) och Lars Ernestam (fp) motsätter sig i motion 2700 att *målgruppen* av sökande som kan komma i fråga för lönebidrag hos *allmännyttiga organisationer* begränsas.

Det är enligt utskottets mening naturligt att de bidragsplatser som här är aktuella i ett kärvt ekonomiskt läge förbehålls handikappade som för att få anställning behöver stödjas av ett kontinuerligt högt bidrag. Grupper med mindre svåra handikapp bör i första hand anvisas arbete hos arbetsgivare som

får ett lägre bidrag. Den enskildes önskemål när det gäller arbetets art och inriktning bör dock tillgodoses så långt det är möjligt. Med det anförda avstyrks motion 2700 i denna del.

Möjlighet att i särskilda fall kunna öka lönebidraget till 100 % vid anställning hos allmännyttiga organisationer föreslås i partimotioner från centerpartiet och vpk. Det gäller motionerna 568 och 881.

Utskottet noterar att genom ett tidigare beslut av riksdagen sänktes *nivån på bidraget* vid anställning av handikappade hos *allmännyttiga organisationer* från 100 % till 90 %. Enligt vad som anförs i proposition 125 tyder en redovisning från AMS på att farhågorna för att ett stort antal människor skulle förlora sina anställningar i samband med bidragssänkningen inte har besannats. Uppsägningar har skett i ett begränsat antal fall och utskottet utgår liksom arbetsmarknadsministern från att arbetsförmedlingarna uppmärksamt följer utvecklingen och aktivt försöker lösa sysselsättningsproblemen för de berörda. Något behov av att i särskilda fall öka bidraget till 100 % som föreslås i motionerna 568 och 881 föreligger inte enligt utskottets mening. Motionerna avstyrks därför.

I proposition 125 redovisas även att ett överskridande med ca 60 000 kr. kommer att göras i fråga om de medel som anvisats för tillfälliga bidrag till främst handikapp- och invandrarorganisationer för att överbrygga de problem som kunde uppstå vid den ovan beskrivna ändringen av bidragsnivån till de allmännyttiga organisationerna. Utskottet har ingen erinran mot vad som anförs i proposition 125 på denna punkt.

Statlig sektor

Handikappkommittén föreslog i sitt betänkande en rad åtgärder för att förbättra *sysselsättningsmöjligheterna för handikappade inom den statliga sektorn*. Bl. a. föreslogs en ändring i anställningsförordningen (1965:601) med innebörden att en tjänst som tillsätts med en lönebidragsanställd person inte skall behöva kungöras ledig. Vidare föreslogs att myndigheterna skulle få ett ansvar för att anställda med lönebidrag får information om lediga tjänster och uppmanas att söka dem. En handlingsplan skulle upprättas för varje enskild lönebidragsanställd som visar hur den anställde kan tränas för arbetsuppgifter vilka kan medverka till att underlätta en övergång till reguljär tjänst. Myndigheterna borde enligt handikappkommittén också åläggas att årligen redovisa till arbetsförmedlingen vilka åtgärder som vidtagits för att överföra anställda med lönebidrag till reguljära tjänster.

Kommitténs förslag fullföljs inte av regeringen i proposition 122. Arbetsmarknadsministern anför därvid att det ankommer på regeringen att besluta om eventuella ändringar i anställningsförordningen och att dithörande frågor kommer att behandlas i ett annat sammanhang. Inte heller biträds förslaget om att myndigheterna skall redovisa till arbetsförmedlingarna vilka insatser de gjort för att föra över lönebidragsanställda till reguljära tjänster. I

propositionen erinras därvid om att TCO i sitt remissyttrande har framhållit bl. a. att Statstjänstemannaförbundet redan har uppmanat sina lokala klubbar att verka för att tjänster skall kunna tillsättas med lönebidragsanställda. Sådana riktlinjer och strävanden från fackliga organisationers sida ger enligt arbetsmarknadsministern långt större praktiska resultat än redovisningar av det slag som kommittén har föreslagit. De fackliga organisationernas solidaritet med de arbetshandikappade och deras arbete för att dessa skall kunna uppnå reell jämlikhet i arbetslivet är av avgörande betydelse för möjligheterna att förbättra arbetshandikappades situation på arbetsmarknaden.

Utskottet finner inte anledning föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av vad som anförs i proposition 122 på denna punkt.

Medelsanvisning

För *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning* för budgetåret 1984/85 föreslås i budgetpropositionen 2 337 188 000 kr. vilket innebär en ökning i förhållande till anslaget under innevarande budgetår med ca 347 milj. kr. De förslag till introduktionsstöd och reformerat lönebidrag som läggs fram i proposition 122 beräknas kunna rymmas inom den föreslagna medelsanvisningen.

I motion 2060 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att medel skall anvisas med ett belopp som är 12 800 000 kr. högre än regeringens förslag. Motivet är att man vill ge ett ökat utrymme för stöd till arbetstekniska hjälpmedel.

Utskottet har i det föregående biträtt förslag rörande arbetshjälpmedel åt handikappade, introduktionsstöd samt olika former av lönebidrag och ansluter sig till regeringens förslag i budgetpropositionen när det gäller anvisningen av medel för dessa ändamål. Utskottet föreslår därför att det begärda beloppet 2 337 188 000 kr. anvisas till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1984/85 samt att yrkandet i motion 2060 om ett högre belopp avslås.

Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag

1982/83	Utgift	2 376 000 000
1983/84	Anslag	2 532 000 000
1984/85	Förslag	2 721 000 000

Från anslaget utgår bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag dels för täckande av underskottet i verksamheten vid verkstäderna för skyddat arbete, dels för investeringar.

	1983/84	Beräknad ändring 1984/85 Stiftelsen Samhällsföretag	Föredraganden
Driftbidrag	2 177 000 000	+ 228 000 000	+ 211 000 000
Bidrag till fastighetsfonden	325 000 000	+ 53 000 000	− 7 000 000
Ägartillskott för investeringar	30 000 000	+ 59 000 000	− 15 000 000
Summa	2 532 000 000	+ 340 000 000	+ 189 000 000

Regeringen har i budgetpropositionen bilaga 12 under punkt C 5 (s. 165–173) föreslagit att riksdagen skall

1. till driften av verksamheten anslå medel motsvarande 124 % av lönesumman för arbetstagarna i skyddat arbete (inkl. lönebikostnader), upp till högst 30 miljoner arbetstimmar,

2. medge att regeringen vid behov får besluta om ett utökat antal bidragsberättigade arbetstimmar under budgetåret 1984/85,

3. till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 2 721 000 000 kr.

Samhällsföretagsgruppen är verksam i 230 kommuner. Verksamheten är huvudsakligen inriktad på industriell produktion. Ett flertal av tillverkningsindustrins branschområden finns representerade inom företagsgruppen. Större delen (ca 65 %) av produktionen utgörs av underleverantörs- och legotillverkning. Omkring 14 % av produktionen säljs i egen regi på export.

Samhällsföretagsgruppen består av den centrala Stiftelsen Samhällsföretag och 24 regionala stiftelser med ca 350 verkstäder. Till Samhällsföretag hör dessutom en fastighetsfond som äger och förvaltar hela företagsgruppens fastighetsbestånd samt ett marknadsföringsbolag – Samhall AB – som svarar för samordning av viss försäljning och marknadsföring, i huvudsak på exportmarknaden.

De regionala stiftelserna är juridiskt fristående företag med ansvar för företagsgruppens verksamhet inom sitt län. Stiftelserna har ca 30 200 anställda, varav ca 24 900 arbetshandikappade och ca 5 300 direkt anställda (tjänstemän, arbetsledare, instruktörer m. fl.). Andelen arbetshandikappade utgör således 82 % av det totala antalet anställda, vilket innebär både en antals- och andelsmässig ökning jämfört med föregående år.

Under budgetåret 1984/85 beräknas stiftelserna ha i genomsnitt ca 31 700 anställda. Ökningen avser i sin helhet arbetshandikappade.

AMS har i en skrivelse till Stiftelsen Samhällsföretag den 15 mars 1983 framhållit att behovet av arbetstillfällen inom företagsgruppen fortfarande är stort, men att detta behov även under budgetåret 1984/85 bör kunna tillgodoses genom ett fortsatt effektivt utnyttjande av företagsgruppens befintliga resurser. Styrelsen föreslår således inte någon utbyggnad i form av nya platser.

I propositionen framhåller föredragande statsrådet att platsbegreppet numera inte är ett ändamålsenligt mått för beskrivning av hur stora resurser som bör ställas till förfogande för skyddat arbete inom Samhällsföretagsgruppens ram. I stället förordas nu att den omfattning som verksamheten vid företagsgruppen skall ha skall anges i det antal arbetstimmar för de anvisade anställda som bör läggas till grund för driftbidraget samt att antalet statsberättigade timmar, med utgångspunkt i stiftelsens anslagsframställning, skall få uppgå till högst 30 miljoner under budgetåret 1984/85. Liksom hittills gällt beträffande platser för anvisade föreslås att det skall ankomma på regeringen att vid behov vidga antalet bidragsberättigade timmar under budgetåret. Utskottet återkommer till dessa frågor i det följande.

Samhällsföretagsgruppens organisation

Två motioner tar upp *Samhällsföretagsgruppens organisation* mot bakgrund av ett förslag som lagts fram i rapporten (Ds A 1983:6) Samhällsföretagsgruppens framtida organisation m. m. I rapporten föreslås bl. a. att antalet regionala stiftelser skall minskas till elva. Förslaget kritiseras av Lars Werner m. fl. (vpk) som i motion 2060 (c) framhåller att man inte har något emot att Samhällsföretags verksamhet bedrivs effektivt och affärsmässigt men att det inte åstadkoms genom en minskning av antalet regionala stiftelser. I stället behövs enligt motionärerna en översyn som syftar till att utveckla arbetsprocesser med utnyttjande av modern teknik bl. a. så att beroendet av legotillverkning kan brytas.

Marianne Karlsson (c) framhåller i motion 873 att den hittillsvarande utvecklingen inom Samhällsföretagsgruppens regionala företag visat mycket goda resultat. Det totala antalet anställda har sedan starten ökat med 4 000. Motionären menar att statsmakterna borde erkänna att gruppen har nått mycket goda ekonomiska resultat trots att organisationen har varit i sitt uppbyggnadsskede och att ett kärvt konjunkturläge har varit rådande under de tre och ett halvt år som den varit i gång – en utveckling som gått i rakt motsatt riktning till en del annan verksamhet. Motionären föreslår att riksdagen skall uttala att den nuvarande organisationen med anknytning till länsindelningen behålls.

Utskottet konstaterar för sin del att något förslag från regeringens sida med anledning av den åberopade rapporten inte har lagts fram. En proposition som tar upp vissa organisationsfrågor inom Samhällsföretag har aviserats till detta riksmöte. Enligt vad utskottet inhämtat kommer ett förslag från regeringen att få en annan inriktning än det som lades fram i den nyss nämnda rapporten. Mot den bakgrunden bör motion 873 och motion 2060 i denna del inte föranleda någon åtgärd.

I detta sammanhang behandlar utskottet även motion 1913 av Arne Fransson (c) och Börje Hörnlund (c) i vilken yrkas att *verkställande direktör i*

regional stiftelse skall utses av dess styrelse efter hörande av den centrala stiftelsen. Motionärerna menar att den våren 1983 införda regeln att den centrala stiftelsen skall tillsätta verkställande direktör är mindre lyckad eftersom befattningshavaren i fråga kan komma i en lojalitetskonflikt.

Utskottet vill först erinra om att Samhällsföretagsgruppen består av dels 24 regionala stiftelser bildade av resp. landstingskommun och staten, dels av en central stiftelse för vilken staten står som bildare. Den centrala stiftelsen skall enligt lagen (1979:47) om regionala stiftelser för skyddat arbete ha tillsyn över de regionala stiftelserna och samordna deras verksamhet samt dessutom fördela de medel som anslås för verksamheten.

Vissa ändringar i stiftelseorganisationens lednings- och styrfunktioner beslutades av riksdagen våren 1983 (AU 1982/83:25) som innebar bl. a. att verkställande direktör i regional stiftelse fr. o. m. den 1 juli 1983 skall utses av styrelsen för den centrala stiftelsen och inte av den regionala som tidigare. Det är utskottets mening att denna ändrade beslutsordning är ändamålsenlig med hänsyn till ansvarsfördelningen mellan den centrala stiftelsen och de regionala. Utskottet delar inte motionärernas oro för att verkställande direktören genom detta skulle råka i en lojalitetskonflikt. Lagen (1979:47) om regionala stiftelser för skyddat arbete och förordningen (1979:48) i samma ämne anger hur ansvarsfördelningen skall vara mellan den centrala och regionala stiftelsen och därmed också det ansvar som åvilar resp. styrelse och den verkställande direktören i regional stiftelse. Utskottet vill dessutom tillägga att den nya ordningen har gällt mindre än ett år och att några egentliga erfarenheter av den ännu inte vunnits. Det finns därför enligt utskottets mening inte anledning att återgå till tidigare regel om att den verkställande direktören i regional stiftelse skall utses av denna stiftelses styrelse. Motion 1913 avstyrks därför.

Samhällsföretags verksamhet

Rekryteringen till Samhällsföretag behandlas i motion 2400 av Alf Wennerfors m. fl. (m). Därvid erinras om att Stiftelsen Samhällsföretag bildades i syfte att bereda arbetshandikappade arbete samt att kritik mot Samhällsföretag på denna punkt har framförts av bl. a. De handikappades riksförbund (DHR), som anser att Samhällsföretag har misslyckats med denna grundläggande uppgift. I motionen anförs vidare att Samhällsföretag har såväl tekniska som personella resurser avsedda att kompensera handikapp. Det sägs även att det borde vara självklart att dessa resurser skall användas för att bereda skyddat arbete och rehabilitering åt svårt fysiskt och psykiskt handikappade som har svårt att finna arbete på den reguljära arbetsmarknaden utan dessa insatser. Detta är motivet till att Samhällsföretag erhållit driftbidrag av en storlek som är helt otänkbar i andra sammanhang. Handikappbegreppet kan därför enligt motionärerna inte omfatta personer som av åldersskäl eller geografiska skäl har svårt att finna arbete på

arbetsmarknaden. Inte heller missbrukare kan i någon större utsträckning rimligen anses tillhöra den grupp som har störst behov av Samhällsföretags resurser. Samhällsföretag utgör den dyraste formen av stöd till handikappsysselsättning. Motionärerna anser det nödvändigt att regeringen i den till våren aviserade propositionen på ett entydigt sätt definierar handikappbegreppet.

I sammanhanget bör nämnas att utskottet i det föregående har behandlat ett yrkande i motion 2400 om en försöksverksamhet med ett särskilt lönebidrag för att bl. a. underlätta ett inträde på arbetsmarknaden av anställda inom Samhällsföretag.

Utskottet behandlade i sitt betänkande AU 1982/83:21 under förra året samma yrkande om rekryteringen till Samhällsföretag som nu förs fram i motion 2400. Därvid erinrade utskottet om att arbetsförmedlingen disponerar samtliga platser för skyddat arbete och skall efter utredning och bedömning anvisa de personer som bedöms vara i behov av skyddat arbete. Ambitionen är att ge allt fler gravt handikappade arbete. Utskottet konstaterade vidare att det numera står klart att begreppet "gravare handikapp" i arbetslivet i allt väsentligt avser personer med grava sociala problem, i första hand missbrukare. Utskottet anförde avslutningsvis att många missbrukare skulle stå utanför arbetslivet om de inte erbjuds arbete inom Samhällsföretag samt att det även fortsättningsvis finns anledning att ställa stora krav på företagsgruppen när det gäller insatser för dessa kategorier handikappade. När det gäller kravet i motion 2400 om en entydig definition av handikappbegreppet vill utskottet hänvisa till att en sådan enligt utskottets mening finns i arbetsmarknadskungörelsens (1966:368, senast omtryckt 1983:569) 9 §. Där stadgas att arbetsförmedlingen får till skyddat arbete anvisa endast den vars arbetsförmåga är så nedsatt att han eller hon inte kan beredas arbete på den reguljära arbetsmarknaden. I övrigt vill utskottet hänvisa till vad som anförts i det föregående vid behandlingen av lönebidraget om vikten av att sysselsättningsåtgärderna för handikappade verkligen förbehålls dem som är arbetshandikappade. Självfallet gäller detta också Samhällsföretagsgruppen som ju handhar en betydande del av sysselsättningsåtgärderna för de handikappade. När det gäller målgrupperna för dessa åtgärder anser utskottet att de riktlinjer i frågan som här redovisats är till fyllest. Någon ytterligare precisering av t. ex. handikappbegreppet finner utskottet obehövlig. Motion 2400 avstyrks mot denna bakgrund i här aktuell del.

En rad motioner tar upp frågor som rör konkurrensförhållanden mellan Samhällsföretagsgruppen och andra företag. Det gäller motionerna 703, 1085, 1927 och 2400. I motion 2400 av Alf Wennerfors m. fl. (m) framhålls att det i olika sammanhang har påtalats att Samhällsföretagsgruppen med hjälp av den höga subventionsgraden kan hålla en lägre prisnivå och därmed försvåra avsättningen för företag inom det privata näringslivet. Samhällsföretags verksamhet bör begränsas till att i huvudsak omfatta lego-

och underleverantörstillverkning.

I motion 1085 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) erinras om att målsättningen att Samhällsföretagsgruppen skall bedriva sin verksamhet efter affärsmässiga principer, av naturliga skäl kan vara svår att uppnå. För att undvika en snedvriden konkurrens gentemot andra företag är det enligt motionen därför nödvändigt med nära samarbete med det enskilda näringslivet och dess organisationer såväl regionalt som lokalt.

Börje Hörnlund (c) och Arne Fransson (c) lägger i motion 1927 fram synpunkter på Samhällsföretagsgruppens prissättning. I motionen erinras om att prissättningen inom gruppen sker efter centralt rekommenderade riktlinjer som innebär att den följer vad som i rådande konkurrenssituation får anses vara normalt marknadspris. Med den höga ersättningsnivå som gäller för Samhällsföretag blir kalkyleringen enligt motionärerna fiktiv. Särskilt farlig blir situationen enligt deras uppfattning när Samhällsföretag har en stor marknadsandel av en hårt prispressad bransch/produkt. Vidare framhålls betydelsen av att det skapas så stort förtroende som möjligt mellan Samhällsföretag och framför allt de mindre företagen. Samhällsföretag bör därför enligt motionärerna regelbundet samråda med näringslivets organisationer centralt och regionalt inför större investeringsbeslut och beslut om upptagande av nya verksamhetsgrenar. Samråd bör också ske om gränser för hur stor andel av den totala produktionen inom ett givet produktområde som Samhällsföretag kan få ta.

I motion 703 slutligen riktar Christer Eirefelt (fp) och Kenth Skårvik (fp) kritik mot att Samhällsföretags försäljningsbolag, Samhall AB, säljer importerade produkter på den svenska marknaden.

Samhällsföretagsgruppens marknadsuppträdande har behandlats av utskottet under en rad av år. Utskottet har därvid erinrat om att enligt lagen (1979:47) om regionala stiftelser för skyddat arbete skall stiftelsernas verksamhet bedrivas effektivt och med iakttagande av affärsmässiga principer. I den proposition som låg till grund för beslutet om Samhällsföretagsgruppens bildande (prop. 1977/78:30) framhölls att prissättningen skall grundas på marknadsmässiga principer. Gruppen skall ses som en del av näringslivet vilken konkurrerar med andra företag på lika villkor. Därav följer också att kraven på effektiva former för marknadsföring, försäljning, ekonomi och personaladministration är stora. Utskottet vill tillägga att en effektiv och konkurrenskraftig verksamhet inom Samhällsföretagsgruppen är en förutsättning för att den successiva nedtrappningen av driftbidraget skall kunna genomföras som företagsgruppen planerar för. Att en effektivare Samhällsföretagsgrupp kommer att erbjuda det enskilda näringslivet en hårdare konkurrens är enligt utskottets mening ofrånkomligt. Utskottet vill här erinra om att de bidrag som gruppen tilldelas skall ses som ersättning för de sociala prestationer som företagsgruppen utför. Det är självfallet viktigt att samhällets bidrag skall hållas så lågt som möjligt men det får inte pressas dithän att de sociala målen – som är primära för verksamheten – äventyras.

Uttalandet i motion 2400 att Samhällsföretags verksamhet bör begränsas till att i huvudsak omfatta lego- och underleverantörstillverkning har inte utskottets stöd och motionen avstyrks sålunda. Av Samhällsföretagsgruppens verksamhetsberättelse för 1982/83 framgår visserligen att två tredjedelar av gruppens omsättning härrör från lego- och underleverantörstillverkning och att avsikten är att bibehålla en stor del sådan tillverkning. Men med de effektivitetskrav som ställs på Samhällsföretagsgruppen bör denna själv få välja den inriktning av verksamheten som med bibehållande av de sociala målen ger det bästa rörelseresultatet.

Utskottet är självfallet positivt inställt till *samverkan* och samråd *mellan Samhällsföretagsgruppen och det enskilda näringslivet*, vilket efterfrågas i motion 1085. Det måste emellertid ankomma på gruppen och näringslivets organisationer att utveckla formerna härför. Det finns anledning att i sammanhanget erinra om den utökning av näringslivets representation i de regionala stiftelsernas styrelser som riksdagen beslutade förra året (prop. 1982/83:149, AU 1982/83:25). Det synes därför inte motiverat med ett tillkännagivande till regeringen av det i motionen begärda slaget.

När det gäller *prissättningen av Samhällsföretagsgruppens produkter* som tas upp i motion 1927 vill utskottet först erinra om de riktlinjer härför som gäller inom gruppen. Huvudregeln är att priset skall sättas så att – sedan de sociala och arbetsmarknadspolitiska målen är tillgodosedda – resultatet över en längre period blir det bästa möjliga. Priset får dock inte understiga det pris som i jämförelse med konkurrenterna får anses vara normalt marknadspris. Det främsta hjälpmedlet för att utröna detta pris är en god och fortlöpande kontakt med marknaden. Sådana kontakter med näringslivet har också knutits både på regional och central nivå.

Utskottet vill först erinra om att det på central nivå har bildats ett samrådsorgan – kontaktrådet – mellan Samhällsföretagsgruppen och Sveriges industriförbund, SHIO-Familjeföretagen samt Svenska handelskammarförbundet. I detta råd finns det möjlighet att bl. a. behandla påtalade fall av otillbörlig konkurrens. Sedan Samhällsföretagsgruppen bildades och fram t. o. m. år 1983 har 63 anmälda fall behandlats, dvs. drygt 15 per år. 39 ärenden har avgjorts varvid kritik riktats mot organisationen i 10 fall. Till bilden hör att ca 20 000 prisbeslut tas varje år inom Samhällsföretagsgruppen.

Utskottet menar för sin del att vissa av de frågor som tas upp i motion 1927 kan vara lämpliga för samråd mellan gruppen och näringslivet i andra sammanhang. Att som sägs i motionen samråda om gränser för hur stor andel av den totala marknaden inom ett givet produktområde som Samhällsföretag skall få ta är utskottet dock tveksamt till. En marknadsuppdelning av sådant slag skulle nämligen komma i konflikt med konkurrenslagen (1982:724). Med det anförda avstyrker utskottet motion 1927.

När det slutligen gäller kravet i motion 703 om ett riksdagsuttalande mot att *Samhällsföretagsgruppen säljer importerade produkter* är omständigheter-

na följande. Gruppen övervägde enligt vad utskottet inhämtat en sådan försäljning för att kunna saluföra ett komplett produktsortiment. Planerna fullföljdes emellertid inte. Något uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen är därför inte påkallat. Motion 703 avstyrks sålunda.

Driftbidrag m. m.

Stiftelsen Samhällsföretag beräknar följande rörelseresultat för budgetåret 1984/85.

	Budgetår	
Resultatpost (milj. kr.)	1982/83	1984/85
Intäkter	1 360	1 865
Kostnader (enligt specifikation nedan)	− 3 355	− 4 270
Resultat	− 1 995	− 2 405
Resultat i procent av lönekostnader för arbetshandikappade	131,3	124,9

Som framgår beräknar stiftelsen att det bidrag som behövs för att balansera den beräknade förlusten av rörelsen uppgår till 124,9 % av lönesumman. Regeringen förordar i budgetpropositionen att *driftbidraget till Samhällsföretagsgruppen* för budgetåret 1984/85 skall beräknas på 124 % av lönesumman inkl. lönebikostnader, dvs. något lägre än vad stiftelsen har begärt.

Driftbidragets storlek tas upp i två motioner. Moderata samlingspartiet erinrar i sin kommittémotion 2400 om att man vid flera tillfällen framhållit att kostnaderna för Samhällsföretag måste reduceras och pekar på att den av regeringen tillsatta arbetsgruppen för fortsatt översyn av företagsgruppen föreslår 101 % i bidrag till lönekostnaderna för budgetåret 1988/89. I motionen anförs att det statsfinansiella läget gör det nödvändigt att den statliga bidragsnivån minskas på detta sätt. Detta skulle dessutom bidra till bättre konkurrensneutralitet gentemot näringslivet. Besparingsarbetet skall enligt motionärerna bedrivas på ett sådant sätt att de i verklig mening arbetshandikappades möjligheter förbättras och att den sociala nivå som riksdagen ålagt Stiftelsen Samhällsföretag kan uppfyllas. De åsyftade besparingarna bör i första hand avse den centrala och regionala administrationen och de s. k. direktanställda. Motionärerna föreslår att bidraget för budgetåret 1984/85 skall beräknas efter 120,2 % av lönekostnaderna.

I motion 568 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) framförs att det genom fortsatt rationalisering i driften av Samhällsföretagsgruppen, främst genom lägre personaltäthet i arbetsledningen, bör vara möjligt att nå en ökad besparingseffekt. Genom en minskning med 200 anställda kan statsbidraget sänkas till 122 % av lönekostnaden och anslaget med 54 milj. kr. Ca hälften av denna

summa nås om de stiftelser som har större andel direkt anställda än genomsnittet minskar sin andel till denna nivå.

När det gäller driftbidragets storlek vill utskottet först peka på att regeringens förslag till bidrag, 124 % av lönesumman inkl. lönebikostnader, innebär en viss minskning i förhållande till det av Stiftelsen Samhällsföretag beräknade behovet. Enligt utskottets mening är det ett självklart krav att Samhällsföretagsgruppens verksamhet skall drivas så effektivt som möjligt. En gradvis minskning av driftbidraget bör vara möjligt – och förslaget i årets budgetproposition innebär en reduktion i förhållande till föregående års förslag med 4 procentenheter – men en minskning utöver regeringens förslag torde förutsätta både organisatoriska och strukturella förändringar av Samhällsföretagsgruppen. Några sådana föreslås inte i de aktuella motionerna. De minskningar av driftbidraget som begärs i motionerna 568 och 2400 kommer därför att äventyra de sociala målen för verksamheten vilket utskottet inte kan acceptera. Motionerna 568 och 2400 bör därför avslås i dessa delar.

Två motioner ser *lönsamhetskraven på Samhällsföretag* vilka följer av driftbidragets storlek som en anledning till vissa problem inom gruppen. Lars Werner m. fl. (vpk) menar i motion 2060 att det f. n. finns en mycket oroande utveckling inom Samhällsföretag, som härstammar ur de delvis motstridiga krav som ställs på verksamheten från statens sida. Å ena sidan skall Samhällsföretag bereda arbete åt personer som på grund av handikapp inte kan få arbete på öppna marknaden. Å andra sidan skall verksamheten bedrivas efter affärsmässiga principer. Dessa affärsmässiga principer är enligt motionärerna desamma som gör att handikappade slås ut från eller inte kommer in på den öppna marknaden. När sedan staten successivt sänker sin driftbidragsprocent, leder detta till att de affärsmässiga principerna alltmer kommer att ta över och verka styrande på verksamheten på bekostnad av de sociala målen. Det framhålls vidare att det nu under flera år har förekommit en skarp kritik från handikapporganisationernas sida, som utmynnar i att det blir allt svårare för personer som är gravt handikappade att få jobb inom Samhällsföretag. Motionen mynnar ut i ett krav på en översyn inom Samhällsföretag för att utveckla arbetsprocesser som med utnyttjande av modern teknik på ett bättre sätt kan bereda arbete åt svårt handikappade.

Börje Nilsson m. fl. (s) anför i motion 1048 att den irritation som uppstår bland företagen på grund av konkurrens från Samhällsföretag hänger samman med att stiftelsen arbetar under ett alltför hårt lönsamhetskrav. Motionärerna menar att en huvuduppgift måste vara att sätta människan före lönsamheten. En ytterligare sammandragning av företagsledningen kommer förvisso att medföra att lönsamhetskravet skärps än mer. Om ledningsfunktionen däremot decentraliseras finns större möjlighet att i en vettig produktion ge människorna en meningsfylld sysselsättning. Sätts lönsamhetskravet i andra hand kan tillverkningen inriktas på sådana varor som det annars inte skulle löna sig att tillverka inom landet därför att de är för arbetsintensiva,

t. ex. komponenter i underleverans.

Utskottet har ovan i anslutning till frågan om storleken på driftbidraget till Samhällsföretagsgruppen framhållit att med det bidrag som där förordas kan de sociala målen för verksamheten fullföljas. Utskottet kan inte – som sägs i motionerna 1048 och 2060 – se att de lönsamhetskrav som följer av detta ställningstagande är för stora och att kraven, som anförs i motion 2060, skulle behöva leda till att det blir allt svårare för gravt handikappade att få arbete inom Samhällsföretagsgruppen. Utskottet vill också erinra om att det är arbetsförmedlingen som disponerar samtliga platser för arbetshandikappade inom företagsgruppen och som anvisar de personer som är i behov av skyddat arbete. AMS har bedömt att behovet av sådant arbete kan tillgodoses med utnyttjande av inom gruppen befintliga resurser. Någon utbyggnad i form av nya platser föreslås alltså inte. Påståendet i motion 1048 att det skulle uppstå irritation bland enskilda företag på grund av konkurrens från Samhällsföretag som hänger samman med att stiftelsen arbetar under ett alltför hårt lönsamhetskrav ställer sig utskottet tveksamt till. Den kritik utskottet har mött hänger mera samman med att företagsgruppen genom ett högt samhällsstöd inte konkurrerar på lika villkor. Utskottet har berört den senare problematiken vid sitt ställningstagande i det föregående till ett antal motioner om Samhällsföretagsgruppens marknadsuppträdande. Med det anförda avstyrks motionerna 1048 och 2060 i motsvarande delar.

När det gäller behovet av platser vid Samhällsföretagsgruppen under nästa budgetår noterar utskottet att någon utökning inte föreslås i propositionen. Resursutrymmet beräknas dock på ett annat sätt än tidigare och uttrycks nu i antal arbetstimmar. En oförändrad ambitionsnivå under nästa budgetår motsvarar 30 miljoner arbetstimmar. Lars Werner m. fl. (vpk) föreslår i motion 2060 att en fortsatt utbyggnad skall ske av Samhällsföretag. Utskottet konstaterar att AMS som har att bedöma behovet av resursutrymme för skyddat arbete vid Samhällsföretag inte har begärt någon ökning. Härtill kommer att regeringen i budgetpropositionen hemställer att den vid behov skall få besluta om *utökat antal bidragsberättigade arbetstimmar vid Samhällsföretagsgruppen* under budgetåret 1984/85. Utskottet tillstyrker regeringens förslag på denna punkt. Eftersom utskottet gör den bedömningen att en utökning av kapaciteten vid Samhällsföretag nu inte är motiverad och då regeringen vid behov därmed kan besluta om en utbyggnad behöver motion 2060 inte föranleda någon åtgärd. Motionen avstyrks därför i denna del.

Medelsanvisning

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att riksdagen skall anvisa 2 721 milj. kr. till bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag, varav 318 milj. kr. avser bidrag till fastighetsfonden samt 15 milj. kr. utgör ägartillskott för investeringar för arbetsplatsanpassning och arbetsmiljöförbättrande åtgärder. Den senare summan motsvarar 50 % av det beräknade behovet. Resten bör enligt

propositionen kunna erhållas genom att 15 milj. kr. av bidraget till fastighetsfonden avdelas för ändamålet.

Alf Wennerfors m. fl. (m) föreslår i motion 2400 att 2 315 milj. kr. skall anvisas till Stiftelsen Samhällsföretag för driftbidrag. Nyinvesteringar måste på grund av det ansträngda budgetläget enligt motionärerna hållas på låg nivå. De föreslår att inga andra investeringar får göras än sådana som kan motiveras på grund av direkta förelägganden inom arbetsmiljöområdet från yrkesinspektionen. Omfattningen av dessa investeringar bedöms till 5 milj. kr. för budgetåret 1984/85. Vidare beräknas den nödvändiga kostnaden för fastighetsförvaltning till 293 milj. kr. Totalt föreslås i motion 2400 i bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag 2 613 milj. kr.

I motion 568 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) föreslås att regeringens förslag till anslag minskas med 54 milj. kr. vilket innebär att 2 667 milj. kr. föreslås bli anvisade. Det lägre anslaget beror på besparingar som man anser att stiftelsen kan göra. Lars Werner m. fl. (vpk) föreslår å andra sidan i motion 2060 att anslaget skall ökas med 74 milj. kr. till 2 795 milj. kr. Ökningen motiveras av ett större ägartillskott för investeringar än regeringen har föreslagit.

Vad gäller *ägartillskott för investeringar* och bidrag till fastighetsfonden föreslås i motion 2400 mindre belopp än i budgetpropositionen. I fråga om investeringarna vill utskottet stryka under att om Samhällsföretagsgruppen skall kunna utvecklas på ett så effektivt sätt att driftbidraget successivt skall kunna sänkas så som är avsett är det nödvändigt att fortsatta investeringar görs. Eftersom verksamheten ännu inte har ett sådant resultat att gruppen kan betala sina investeringar är ett särskilt bidrag för detta ändamål nödvändigt. Regeringens bedömning av storleken på detta bidrag förefaller rimlig. Motion 2400 avstyrks därför av utskottet och även motion 2060 som yrkar högre belopp.

Utskottet har i det föregående tillstyrkt regeringens förslag att dirftbidraget skall beräknas till 124 % av lönesumman och avstyrkt motionerna 568 och 2400 som föreslår att bidraget skall beräknas efter ett lägre procenttal. Regeringens förslag i fråga om ägartillskott för investeringar m. m. ovan har också tillstyrkts. Som en följd härav avstyrker utskottet i förhållande till regeringsförslaget ändrade anslagsberäkningar. En sammanfattande slutsats blir att utskottet delar regeringens uppfattning när det gäller storleken för nästa budgetår av anslaget *Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag*. Propositionen tillstyrks alltså, och motsvarande delar av motionerna 568, 2060 och 2400 avstyrks.

Yrkesinriktad rehabilitering

1982/83	Utgift	458 040 000	Reservation	24 854 000
1983/84	Anslag	466 145 000		
1984/85	Förslag	479 340 000		

Yrkesinriktad rehabilitering omfattar f. n. två delprogram Arbetsmarknadsinstitut samt Metodutveckling, forskning och utbildning.

Från anslaget finansieras anordnande och drift av arbetsmarknadsinstitut (Ami) samt metodutveckling, forskning och personalutbildning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen. Från anslaget betalas också arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader för verksamheten.

Programmet Yrkesinriktad rehabilitering	1982/83 Utgift	1983/84 Anvisat	Beräknad ändring 1984/85	
			AMS	Föredraganden
Arbetsmarknadsinstitut	439 388 000	445 183 000	+ 18 195 000	+ 17 620 000
Metodutveckling, forskning och utbildning	11 154 000	13 597 000	− 507 000	− 6 790 000
Förvaltningskostnader	7 498 000	7 365 000	+ 221 000	+ 2 365 000
	458 040 000	466 145 000	+ 17 909 000	+ 13 195 000

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt C 6 (s. 174–177) föreslagit att riksdagen till Yrkesinriktad rehabilitering för budgetåret 1984/85 skall anvisa ett reservationsanslag av 479 340 000 kr.

Den reguljära Ami-organisationen omfattar f. n. totalt 82 Ami, varav 24 Ami S, dvs. institut med särskilda resurser för specifika handikappgrupper, och 8 filialer. Under år 1983 var antalet inskrivna vid slutet av månaden i medeltal knappt 4 900. Antal utskrivna var i medeltal per månad 1 700. 48 % av de utskrivna placerades efter utskrivningen direkt i arbete eller utbildning. Under budgetåret 1982/83 skrevs 19 639 personer ut från Ami och Ami S. Detta innebar en ökning i förhållande till budgetåret innan med 11 %. Av de utskrivna var 58 % handikappade.

AMS har i sin anslagsframställning anfört att en nedskärning av medlen till arbetsmarknadsinstituten enligt det s. k. huvudförslaget, dvs. med 2 % efter pris- och löneomräkning, skulle innebära en nedskärning med ca 45 tjänster. En sådan förändring skulle enligt AMS bedömning gå ut över de grupper som har den svagaste ställningen på arbetsmarknaden och leda till ökad förtidspensionering. Totalt begär AMS 503,4 milj. kr.

Arbetsmarknadsministern förordar i propositionen att Ami-verksamheten skall få kompensation för effekterna av huvudförslaget genom omprioritering inom anslaget. För att underlätta detta föreslås att de två delprogrammen Arbetsmarknadsinstitut och Metodutveckling slopas. Anslaget kommer därmed att omfatta endast ett program, Yrkesinriktad rehabilitering. Vid medelsberäkningen görs dessutom på AMS förslag en omfördelning så att kostnader för grupplivförsäkringar åt deltagare i bl. a. yrkesinriktad rehabilitering tas från anslaget B 3. Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag. För arbetsmarknadsinstituten beräknas 462 803 000 kr., en ökning i förhållande till föregående budgetår med 17 620 000 kr., och för metodutveckling m. m. 6 807 000 kr., en minskning med 6 790 000 kr. Totalt begär regeringen till yrkesinriktad rehabilitering 479 340 000 kr.

Förbättrad *arbetsrehabilitering för psykiskt handikappade* krävs i motion

1068 av Lars Werner m. fl. (vpk). I motionen sägs att överförandet av den arbetsvårdande verksamheten till Samhällsföretag har medfört att det blivit svårare för människor som vistas på landstingens vårdinstitutioner att komma in i skyddad verksamhet. Man har på flera håll börjat göra en olycklig distinktion mellan "sysselsättning" och "arbete" vilket i realiteten gör det svårt för de mest handikappade att komma in på arbetsmarknaden. Särskilt stora blir svårigheterna enligt motionen i en situation med stor arbetslöshet och åtstramning inom den offentliga sektorn. Eftersom staten har ett överordnat ansvar för arbetsmarknadspolitiken är det en statlig skyldighet att tillse att människor med psykiska handikapp har rätt till en genomtänkt arbetsrehabilitering. Denna skyldighet uppfylls inte på något tillfredsställande sätt i dag enligt motionärerna.

Utskottet kan för sin del inte se att överförandet av den skyddade verksamheten till Samhällsföretag har försämrat möjligheterna för psykiskt handikappade att få arbete. Det är arbetsförmedlingen som disponerar platserna för skyddat arbete och alla placeringar i sådant arbete sker genom arbetsförmedlingen. Detta gällde också på den tiden då landstingen var huvudmän eftersom det var ett villkor för statsbidrag. Det finns också anledning erinra om att Ami-organisationen är den viktigaste arbetsmarknadspolitiska rehabiliteringsresursen. Som redovisades ovan är en del Ami försedda med resurser för specifika handikappgrupper. En del av dem är särskilt inriktade på rehabilitering av psykiskt handikappade. Ami-verksamheten syftar i första hand till placering i arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Möjligheterna därtill kommer att förbättras när det nya lönebidragssystem börjar tillämpas som utskottet förordat i det föregående. Mot bakgrund av det anförda behöver motion 1068 inte föranleda någon åtgärd.

I motion 2400 erinrar Alf Wennerfors m. fl. (m) om att samverkan på vissa orter inletts mellan AMU och Ami. Motionärerna menar att man bör prova möjligheten till ökad *samverkan mellan Ami och Stiftelsen Samhällsföretag*. Det bör undersökas om verksamheten kan bedrivas i gemensamma lokaler och vilka resurser i övrigt som kan samutnyttjas i form av maskiner, personal och administration. Med hänsyn till effekten av dessa åtgärder anser de att besparingskravet på 2 % skall gälla även programmet Yrkesinriktad rehabilitering, vilket innebär att anslaget skall uppgå till 466 145 000 kr.

Utskottet vill här först erinra om att en samordning mellan skyddade verkstäder och dåvarande arbetsvårdsinstitut var vanlig under tidigare huvudmän samt att erfarenheterna därav ledde till att Ami fick en friare ställning i förhållande till den skyddade verksamheten. Ett skäl var att Ami mer än den tidigare verksamheten skulle inriktas på att de inskrivna skall så långt möjligt hjälpas till arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Bl. a. av det skälet eftersträvas arbetsprövning och träning på vanliga arbetsplatser och inte inne på institutet eller inom den skyddade sektorn. Tilläggas bör också att Ami som en följd härav har ett väsentligt mindre lokalbehov än de tidigare arbetsvårdsinstituten. En ökad samordning mellan Ami och Sam-

hällsföretag enligt vad som föreslås i motionen innebär enligt utskottets mening risk för att Ami blir en inkörsport till skyddat arbete vilket utskottet inte kan acceptera. Motion 2400 avstyrks därför i denna del. Som en följd härav avstyrker utskottet också den lägre medelsanvisning som föreslås i motionen eftersom den beskrivna samordningen skulle möjliggöra den eftersträvade besparingen. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag att 466 145 000 kr. skall anvisas för *Yrkesinriktad rehabilitering* under budgetåret 1984/85.

Slutligen begär Eric Jönsson m. fl. (s) i motion 1076 en *förstärkning av Ami i Skåne.* Motionärerna anför att Ami-verksamheten i M- och L-län är så underdimensionerad att båda Skånelänen bör ges en 10-procentig resursförstärkning för att uppnå samma nivå som övriga landet. För Malmöhus län är situationen sådan att det på Ami-sidan bör inrättas ytterligare ett institut med fem Ami-arbetslag.

Utskottet har i annat sammanhang haft anledning att uppmärksamma sysselsättningsproblemen i de båda Skånelänen och utgår från att AMS på lämpligt sätt tar hänsyn till detta vid fördelningen av de resurser som hänvisas för arbetsmarknadspolitiken samt att så sker också i fråga om Ami. Motion 1076 bör därför i denna del inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

Riktlinjer m. m.

1. beträffande *ILO:s konvention om yrkesinriktad rehabilitering m. m.*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:139 dels godkänner konvention 159 om yrkesinriktad rehabilitering och arbete, dels lämnar utan erinran förslaget till rekommendation (nr 168) i samma ämne,
2. beträffande *kartläggning av de utslagnas situation* res. 1 (vpk)
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1959,
3. beträffande *tillämpningen av främjandelagen*
   att riksdagen avslår motionerna 1983/84:1836 i motsvarande del och 1983/84:1941 yrkandena 2 och 3,
4. beträffande *översyn av främjandelagen* res. 2 (vpk)
   att riksdagen avslår motionerna 1983/84:1941 yrkande 1 och 1983/84:2060 yrkande 2 i motsvarande del,
5. beträffande *översyn av anställningsskyddslagen* res. 2 (vpk)
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2060 yrkande 2 i motsvarande del,
6. beträffande *jämställdhetsombudsman för handikappade*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1043,

Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

7. beträffande *bilstödet till handikappade*
att riksdagen bifaller budgetpropositionen i motsvarande del,
8. beträffande *handläggning av bidrag till arbetstekniska hjälpmedel*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1940,
9. beträffande *kombination av bidrag till arbetsbiträde och lönebidrag* res. 3 (vpk)
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:122 avslår motionerna 1983/84:1332 och 1983/84:2696 yrkande 11,
10. beträffande *bidrag till arbetsbiträde m. m.* res. 3 (vpk)
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:122 avslår motion 1983/84:2696 yrkande 10,
11. beträffande *arbetshjälpmedel åt handikappade i övrigt*
att riksdagen bifaller budgetpropositionen i motsvarande del,
12. beträffande *vissa grunder för anställning med lönebidrag*
att riksdagen bifaller budgetpropositionen i motsvarande del,
13. beträffande *allmän utformning av ett nytt lönebidragssystem* res. 4 (m)
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:122 avslår motionerna 1983/84:432, 1983/84:568 yrkande 11, 1983/84:1085 yrkande 1, 1983/84:1836 i motsvarande del, 1983/84:2400 yrkandena 1 och 3, 1983/84:2697 yrkande 2 i motsvarande del samt 1983/84:2699 yrkande 1, res. 5 (c)
14. beträffande *introduktionsstöd såvitt avser målgrupp av handikappade*
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:122 avslår motion 1983/84:2696 yrkande 1,
15. beträffande *introduktionsstöd såvitt avser kretsen av arbetsgivare* res. 6 (vpk)
att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:122 samt motionerna 1983/84:2696 yrkande 2 och 1983/84:2698 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
16. beträffande *introduktionsstöd såvitt avser omfattningen* res. 7 (vpk)
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:122 avslår motion 1983/84:2696 yrkande 3,
17. beträffande *introduktionsstöd i övrigt*
att riksdagen bifaller proposition 1983/84:122 i motsvarande del,
18. beträffande *allmänt lönebidrag* res. 8 (c)
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:122 avslår motionerna 1983/84:2696 yrkande 4 och 1983/84:2697 yrkande 1, res. 9 (vpk)
19. beträffande *det särskilda lönebidragets utformning* res. 10 (c)
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:122 avslår motionerna 1983/84:2696 yrkandena 6, 7 och 8 samt 1983/84:2697 yrkande 2 i motsvarande del, res. 11 (vpk)
20. beträffande *det särskilda lönebidragets omfattning* res. 12 (c)
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:122 avslår motion 1983/84:2696 yrkande 9, res. 13 (vpk)

21. beträffande *lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser omfattningen budgetåret 1984/85* res. 14 (s)
att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:568 yrkande 12 i motsvarande del, 1983/84:881 yrkande 1, 1983/84:2489, 1983/84:2507 yrkande 10, 1983/84:2696 yrkande 5, 1983/84:2699 yrkande 2 och 1983/84:2700 yrkande 1, med anledning av motion 1983/84:2698 yrkande 2 samt med avslag på budgetpropositionen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
22. beträffande *lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser omfattningen budgetåret 1983/84*
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:125 bilaga 7 avslår motion 1983/84:2758,
23. beträffande *lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser målgruppen av handikappade* res. 15 (fp)
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:122 och proposition 1983/84:125 bilaga 7 avslår motion 1983/84:2700 yrkande 2,
24. beträffande *lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser bidragets storlek* res. 16 (c,vpk)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:568 yrkande 12 i motsvarande del och 1983/84:881 yrkande 2,
25. beträffande *lönebidrag till allmännyttiga organisationer i övrigt*
att riksdagen bifaller propositionerna 1983/84:122 och 1983/84:125 bilaga 7 i motsvarande delar,
26. beträffande *åtgärder för handikappade inom statlig sektor*
att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförs i proposition 1983/84:122,
27. att riksdagen med bifall till budgetpropositionen och med avslag på motion 1983/84:2060 yrkande 3 till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 2 337 188 000 kr., res. 17 (vpk)

Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag

28. beträffande *Samhällsföretagsgruppens organisation* res. 18 (vpk)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:873 och 1983/84:2060 yrkande 4 i motsvarande del,
29. beträffande *verkställande direktör i regional stiftelse* res. 19 (c)
att riksdagen avslår motion 1983/84:1913,
30. beträffande *rekryteringen till Samhällsföretagsgruppen* res. 20 (m)
att riksdagen avslår motion 1983/84:2400 yrkande 2 i motsvarande del,
31. beträffande *Samhällsföretagsgruppens marknadsuppträdande* res. 21 (m)
att riksdagen avslår motion 1983/84:2400 yrkande 2 i motsvarande del,

Rättelse: S. 50, mom. 42 Står: förslagsanslag Rättat till: reservationsanslag

32. beträffande *samverkan mellan Samhällsföretagsgruppen och andra företag*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1085 yrkande 2,
33. beträffande *prissättningen av Samhällsföretagsgruppens produkter*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1927,
34. beträffande *försäljning av importerade produkter i Samhällsföretagsgruppens regi*
att riksdagen avslår motion 1983/84:703,
35. beträffande *driftbidrag till Samhällsföretagsgruppen m. m.* res. 22 (m)
att riksdagen med bifall till budgetpropositionen avslår motionerna 1983/84:568 yrkande 13 i motsvarande del och 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del, res. 23 (c)
36. beträffande *lönsamhetskrav på Samhällsföretagsgruppen* res. 24 (vpk)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:1048 i motsvarande del och 1983/84:2060 yrkande 4 i motsvarande del,
37. beträffande *antal bidragsberättigade arbetstimmar inom Samhällsföretagsgruppen* res. 24 (vpk)
att riksdagen med bifall till budgetpropositionen samt med avslag på motion 1983/84:2060 yrkande 4 i motsvarande del medger att regeringen vid behov får besluta om utökat antal bidragsberättigade arbetstimmar under budgetåret 1984/85,
38. beträffande *ägartillskott för investeringar inom Samhällsföretagsgruppen m. m.* res. 25 (m) res. 26 (vpk)
att riksdagen med bifall till budgetpropositionen avslår motionerna 1983/84:2060 yrkande 5 i motsvarande del och 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del,
39. att riksdagen med bifall till budgetpropositionen samt med avslag på motionerna 1983/84:568 yrkande 13 i motsvarande del, 1983/84:2060 yrkande 5 i motsvarande del och 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del till *Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 2 721 000 000 kr., res. 27 (m) res. 28 (c) res. 29 (vpk)

Yrkesinriktad rehabilitering

40. beträffande *arbetsrehabilitering av psykiskt handikappade* res. 30 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1983/84:1068,
41. beträffande *samverkan mellan Ami och Samhällsföretag* res. 31 (m)
att riksdagen avslår motion 1983/84:2400 yrkande 5,
42. att riksdagen med bifall till budgetpropositionen samt med avslag på motion 1983/84:2400 yrkande 6 till *Yrkesinriktad rehabilitering* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 479 340 000 kr., res. 31 (m)

43. beträffande *förstärkning av Ami i Skåne*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1076 i motsvarande del.

Stockholm den 26 april 1984

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Alf Wennerfors (m), Erik Johansson (s), Karin Andersson (c), Lars Ulander (s), Marianne Stålberg (s), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Lars-Ove Hagberg (vpk), Sten Östlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Bo Nilsson (s) och Håkan Stjernlöf (m).

Reservationer

1. Kartläggning av de utslagnas situation (mom. 2)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar "Arbete åt" och slutar "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i vpk:s partimotion 1959 att arbetsmarknadspolitiken skall bygga på förutsättningen att alla människor behövs och efter sina förutsättningar bör göra en insats på arbetsmarknaden. Rätten till arbete måste gälla alla människor i produktiva åldrar oberoende av eventuella handikapp.

Konsekvenserna för den enskilde av att slås ut från arbetsmarknaden är omfattande. Kunskaperna om de utslagnas situation är bristfälliga men tillräckliga för att motivera att kampen mot utslagningen ställs i förgrunden. Det finns sålunda ett starkt samband mellan långvarig arbetslöshet samt kroppslig och psykisk sjukdom. Dödstalen bland förtidspensionärer ligger långt högre än bland andra grupper inom befolkningen. Ofta sker dödsfallen i helt andra sjukdomar än de som motiverat pension, vilket kan tyda på att själva den sociala isoleringen medverkar till en för tidig död.

En ökning av den långvariga arbetslösheten och utslagningen från arbetsmarknaden åstadkommer sannolikt på längre sikt en kraftigt ökad belastning på samhällets totala vårdapparat både inom kommuner och landsting.

Sambandet mellan utslagning och missbruk av alkohol och andra droger är omstritt. Sannolikt orsakas inte missbruk av att människor ställs utanför arbetsmarknaden. Däremot förvärras missbruket allvarligt och en rehabilitering omintetgörs.

Att förebygga utslagning är en uppgift för den samlade arbetsmarknadspolitiken och näringspolitiken. Generella och riktade åtgärder på dessa områden skulle dock underlättas om vi hade bättre kunskaper om de utslagnas situation. En bred kartläggning av utslagningen och de utslagnas situation skulle på samma sätt som låginkomstutredningen och sysselsättningsutredningen kunna initiera en bred samhällsdebatt om dessa frågor.

Med hänvisning till detta föreslår utskottet med bifall till motion 1959 att riksdagen hos regeringen begär tillsättandet av en utredning med uppgift att ge en bred kartläggning av de utslagnas situation. Utredningen bör ta initiativ till forskning om utslagningsprocessen och dess konsekvenser på de sociala, medicinska och psykologiska områdena. Utredningen bör fortlöpande presentera fakta om utslagningen och de utslagnas situation. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *kartläggning av de utslagnas situation*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1959 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Översyn av främjandelagen m. m. (mom. 4 och 5)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar "Utskottet vill" och på s. 14 slutar "motion 2060" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i vpk:s partimotion 2060 sågs det som en stor framgång när den s. k. främjandelagen infördes för att gynna anställning av äldre och handikappade i företagen. Succén har emellertid kommit av sig, eftersom tillämpningen av lagen har visat sig så omständlig, att den aldrig har kommit i praktiskt bruk. Vid åtskilliga tillfällen har vpk och även socialdemokrater i opposition ställt krav om skärpning av tillämpningsreglerna för främjandelagen. Kravet har dock inte vunnit något gehör. Syftet med den nya lagen var att underlätta äldres och handikappades möjligheter att få arbete. Men eftersom situationen för dessa grupper snarare har blivit sämre än bättre och lagen aldrig använts finns det enligt utskottets mening anledning att begära en översyn av den och dess tillämpning, liksom att begära förslag om vilka åtgärder som behöver vidtas för att den skall bli ett användbart instrument, för att åstadkomma avsedda förändringar. Detta utredningskrav bör enligt utskottets uppfattning även omfatta lagen om anställningsskydd (LAS). LAS har haft en mycket stor betydelse för de handikappade. Den har gett möjligheter för många att stanna kvar i sina anställningar, som de annars hade riskerat att få sluta i samband med sjukdom eller skada, även i de fall skador uppstått till följd av direkta brister i arbetsmiljön. Men även när det gäller LAS behövs skärpningar i flera avseenden, för att ett fullgott anställningsskydd skall erhållas. Mot bakgrund av det anförda föreslår

utskottet med bifall till motionerna 2060 samt 1941 i motsvarande delar att riksdagen bör hemställa hos regeringen att främjandelagen och lagen om anställningsskydd bör ses över i de avseenden som här berörts.

dels att utskottets hemställan under 4 och 5 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *översyn av främjandelagen*
   att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:1941 yrkande 1 och 1983/84:2060 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
5. beträffande *översyn av anställningsskyddslagen*
   att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2060 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Bidrag till arbetsbiträde m. m. (mom. 9 och 10)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar "Vad först" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Även om kostnaderna för arbetsbiträde i normalfallet skall täckas av det särskilda lönebidraget tillstyrker utskottet förslaget i motionerna 1332 och 2696 om att arbetsbiträde skall få kombineras med lönebidrag. Möjligheten att kombinera de båda bidragsformerna bör emellertid förbehållas fall då kostnaderna för arbetsbiträde åt en handikappad blir mycket höga.

När det gäller storleken på bidraget till arbetsbiträde konstaterar utskottet i likhet med Handikappkommittén att bidraget varit oförändrat sedan den 1 juli 1979. Bidragets värde har därför urholkats avsevärt sedan dess. För den som behöver mer omfattande biträdeshjälp kan kostnaderna härför inte täckas av bidraget f. n. Det förbättrade lönebidraget bör därför enligt utskottets mening kompletteras med en kraftig uppräkning av bidraget till arbetsbiträde. För att svara mot samma realvärde som bidraget hade år 1979 bör det räknas upp med 50 % till 30 000 kr. per år, dvs. i enlighet med förslaget i vpk:s partimotion 2696 och 5 000 kr. mer än vad regeringen har föreslagit. Vad utskottet anfört här med bifall till motionerna 1332 och 2696 bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 9 och 10 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *kombination av bidrag till arbetsbiträde och lönebidrag*
   att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:1332 och 1983/84:2696 yrkande 11 samt med avslag på proposition 1983/84:122 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
10. beträffande *bidrag till arbetsbiträde m. m.*
    att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2696 yrkande 10 samt med avslag på proposition 1983/84:122 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Allmän utformning av ett nytt lönebidragssystem (mom. 13)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar "Utskottet har" och på s. 24 slutar "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Det är betydelsefullt både ur social och samhällsekonomisk synpunkt att de handikappade kommer in på den ordinarie arbetsmarknaden. Den hittills i stort sett uteblivna tillämpningen av främjandelagen bekräftar uppfattningen att ökade stimulansåtgärder är att föredra framför tvångsingripanden mot arbetsgivarna.

De förslag till omprövningar och förändringar av det tidigare lönebidragssystemet som läggs fram i proposition 122 är som framhålls i motion 2699 ett steg i den riktning som bidragssystemet enligt utskottets mening bör utvecklas. Det finns emellertid fortfarande brister i systemet som påtalas i nyss nämnda motion samt i motionerna 432 och 2400.

En påtaglig fördel med lönebidraget är att den handikappade kan erhålla arbete på mer likställda villkor i förhållande till andra förvärvsarbetande. Detta är nödvändigt om den arbetshandikappade skall kunna integreras i det reguljära arbetslivet. Men en viktig förutsättning är att bidraget kan differentieras efter handikappets art och att det kan bestå så länge handikappet utgör ett hinder för fullgörandet av arbetsuppgiften. En sådan utformning av lönebidraget är både samhällsekonomiskt och statsfinansiellt motiverad eftersom alternativet oftast är förtidspensionering.

För att den handikappade skall kunna välja på olika typer av sysselsättning är det angeläget att lönebidragssystemet är arbetsgivarneutralt, dvs. utgår med samma belopp oberoende av om ett privat företag eller t. ex. en statlig myndighet anställer en arbetshandikappad. Det är viktigt att ett högt bidrag motiveras av gravt handikapp och inte av vilken typ av arbetsgivare som är aktuell. Lönebidraget bör inte tjänstgöra som en dold subvention till organisationer och myndigheter utan vara en ersättning för de kostnader som anställningen av en arbetshandikappad förorsakar arbetsgivaren. Det bör också tilläggas att allmännyttiga organisationer och statliga myndigheter i huvudsak är lokaliserade till större orter. Om ett högt kontinuerligt bidrag bara skall kunna ges till dessa arbetsgivare bortfaller i stort sett möjligheterna att kunna bereda arbetshandikappade arbete i glesbygder och på mindre orter. Detta är en orimlighet som följer av det nuvarande bidragssystemet.

Ett arbetsgivarneutralt lönebidrag som utgår så länge handikappet varar ökar inte endast valfriheten för den handikappade. Det är också ekonomiskt motiverat. Som framhålls i motion 432 kan lönebidraget vid anställning hos enskilda arbetsgivare ökas upp till 100 % av lönekostnaden och ändå bli mera lönsamt för staten än en fortsatt utbyggnad av Samhällsföretag. Men i regel är bidragsbehovet vid ett lämpligt utformat samarbete mellan Samhällsföretagsgruppen och enskilda företag lägre än så. Ett exempel på detta är den

skyddade verkstaden Vapensmeden som ingår i företaget Husqvarna AB. Den regionala stiftelsen i Jönköpings län – Höglandsverken – täcker f. n. 80 % av underskottet vid verkstaden. Under år 1983 var omsättningen 12 milj. kr. och förlusten ca 4 milj. kr. varav Höglandsverken täckte 3,2 milj. kr. Bidraget uppgick alltså till drygt 25 % av kostnaderna. Detta är ett exempel på hur sysselsättning kan beredas arbetshandikappade i nya och kostnadsbesparande former. Fortsatta försök av detta slag är angelägna.

Utskottet tillstyrker förslaget i motion 2400 om att 35 milj. kr. skall avsättas för försöksverksamhet när det gäller att bereda sysselsättning åt handikappade utanför Samhällsföretag. Medlen skall användas till en försöksverksamhet för att utröna vilken differentiering av lönebidraget som i praktiken behövs och hur lönebidraget bör utformas mera långsiktigt. Medlen skall även användas för att främja utslussning av arbetshandikappade från Samhällsföretag till enskilda arbetsgivare, samt för att i ökad grad erbjuda lönebidragsanställningar som alternativ till anställning inom Samhällsföretagsgruppen.

Vad utskottet anfört här som en följd av förslagen i proposition 122 innebär således att lönebidraget måste vara huvudmedlet vid ansträngningarna att bereda arbetshandikappade sysselsättning. Därigenom kan arbete erbjudas på många olika typer av arbetsplatser vilket förbättrar möjligheterna att integrera de handikappade i normalt samhällsliv. En anställning i Samhällsföretag – som är huvudalternativet – leder lätt till social isolering och är dessutom det dyraste alternativet vilket medför att alltför stora resurser koncentreras till en begränsad grupp av handikappade medan andra står utanför arbetslivet.

Vad utskottet har anfört här med bifall till motionerna 432, 2400 och 2699 bör ges regeringen till känna. Motion 1085 är med det sagda i huvudsak tillgodosedd.

När det gäller påståendet i motion 2697 om att en differentiering av lönebidraget skulle leda till en olycklig förhandlingssituation mellan arbetsgivaren och arbetsförmedlingen vill utskottet för sin del framhålla att en bedömning av handikappets svårighetsgrad i förhållande till arbetsuppgiften måste ske redan vid ett beslut om huruvida lönebidrag skall utgå eller inte. Motsvarande bedömning måste självfallet göras när bidragsperioden förlängs eller när bidragsnivån ändras därför att handikappets svårighetsgrad ändras. Sådana bedömningar måste även göras i andra situationer då ekonomiskt stöd utgår. Utskottet kan inte se att det finns någon principiell skillnad mellan de båda bedömningstillfällena. Med det anförda avstyrks motionerna 1836 och 2697 i aktuella delar.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *allmän utformning av ett nytt lönebidragssystem*

att riksdagen *dels* med bifall till motionerna 1983/84:432, 1983/84:2400 yrkandena 1 och 3 och 1983/84:2699 yrkande 1, med

anledning av proposition 1983/84:122 och motion 1983/84:1085 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1983/84:568 yrkande 11, 1983/84:1836 i motsvarande del och 1983/84:2697 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört, *dels* till *Försöksverksamhet med differentierat lönebidrag m. m.* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.

5. Allmän utformning av ett nytt lönebidragssystem (mom. 13)

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar "Utskottet har" och på s. 24 slutar "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 2697 är det angeläget att handikappade så långt som möjligt bereds arbete i det ordinarie arbetslivet. Detta innebär att handikappade på ett naturligt och positivt sätt kan arbeta tillsammans med människor utan arbetshinder. Det innebär också att de marknadsstörningar som en organisation av Samhällsföretagstyp oundgängligen måste innebära kan begränsas.

Ett stöd som bereder en arbetshandikappad arbete kan alltid motiveras samhällsekonomiskt och socialt. En övergång från Samhällsföretagsgruppen till anställning med lönebidrag innebär i allmänhet en stimulans för den enskilde och är alltid en samhällsekonomisk vinst. Mot den bakgrunden finns skäl pröva förutsättningarna för bidragskonstruktioner som skapar bättre förutsättningar för lönebidragsformen. Utskottet har i annat sammanhang behandlat krav från centerpartiet om en ökad rationalisering av Samhällsföretags administration.

Som vidare framhålls i motionen skapas genom regeringens förslag inte en mera rimlig, långsiktig relation mellan anställning med lönebidrag och anställning inom Samhällsföretagsgruppen. Utskottet stödjer därför förslaget om en uppräkning av nuvarande lönebidrag på det sätt som föreslås i motion 2697. Någon differentiering av lönebidraget på det sätt som det särskilda lönebidraget innebär bör enligt utskottets mening inte ske. Dels innebär det att ytterligare en bidragsform läggs till den omfattande flora av bidrag som redan finns, dels skulle det nya bidraget medföra en förhandlingssituation mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och den enskilde arbetsgivaren där bidragets storlek skall vägas mot handikappets svårighetsgrad. Detta skapar knappast den bästa utgångspunkten för en smidig inordning av den handikappade på en arbetsplats inom den ordinarie arbetsmarknaden. Vad utskottet här anfört med bifall till motionerna 568, 1836 och 2697 i aktuella delar innebär ett avstyrkande av proposition 122 samt motionerna 432, 1085, 2400 och 2699 i motsvarande del. Regeringen bör underrättas om utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *allmän utformning av ett nytt lönebidragssystem*
att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:568 yrkande 11, 1983/84:1836 i motsvarande del och 1983/84:2697 yrkande 2 i motsvarande del samt med avslag på proposition 1983/84:122 och motionerna 1983/84:432, 1983/84:1085 yrkande 1, 1983/84:2400 yrkandena 1 och 3 och 1983/84:2699 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Introduktionsstöd såvitt avser kretsen av arbetsgivare (mom. 15 – motiveringen)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar "Från den" och på s. 27 slutar "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet har samma mening som vpk i motion 2696 när det gäller den krets av arbetsgivare som bör komma i fråga för introduktionsstöd vid anställning av arbetshandikappade. I motionen föreslås att introduktionsstöd skall kunna lämnas över hela arbetsmarknaden alltså även vid anställningar hos staten, allmänna försäkringskassor och andra arbetsgivare som tillämpar statliga kollektivavtal. Denna del av arbetsmarknaden utesluts genom propositionens förslag. Vad utskottet anfört ovan med bifall till aktuella delar av motionerna 2696 och 2698 bör ges regeringen till känna.

7. Introduktionsstödet såvitt avser omfattningen (mom. 16)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar"Introduktionsstödets omfattning" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Som utskottet beskrivit i det föregående är behovet av sysselsättningsåtgärder för handikappade mycket stort. Introduktionsstödet är – som framhålls i propositionen – en parallell till rekryteringsplatserna men inriktat på de handikappade. Liksom fallet är i fråga om rekryteringsplatserna bör behovet av introduktionsstöd få bestämma omfattningen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med begäran om de medel som behövs härför. Utskottet tillstyrker alltså motion 2696 på denna punkt. Regeringen bör underrättas om detta.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *introduktionsstöd såvitt avser omfattningen*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2696 yrkande 3 samt med avslag på proposition 1983/84:122 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Allmänt lönebidrag (mom. 18)

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar "Utskottet har" och slutar "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Som närmare utvecklats i det föregående har utskottet i likhet med motion 2697 motsatt sig den kraftiga differentiering av lönebidragssystemet som regeringen föreslår genom införande av bl. a. det särskilda lönebidraget. I stället förordar utskottet att nuvarande lönebidrag förstärks och vidareutvecklas. Utskottet har därvid noterat att såväl AMS och socialstyrelsen som handikapporganisationerna avstyrkt att det allmänna lönebidraget sänks från 75 % till 50 % under första anställningsåret. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motion 2697 att statsbidraget under det första året, efter introduktionsstödet, skall ligga kvar vid 75 %, samt att bidraget åren därefter skall vara 50 %. Efter fyra års anställning bör lönebidraget prövas på nytt utifrån den enskildes förutsättningar och möjligheterna till anpassning av arbetsuppgifter och arbetsplats. Det anförda bör ges regeringen till känna. Utskottets tillstyrkan av motion 2697 i denna del innebär att motion 2696 i motsvarande del är tillgodosedd och inte bör föranleda någon åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *allmänt lönebidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2697 yrkande 1 samt med avslag på proposition 1983/84:122 och motion 1983/84:2696 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Allmänt lönebidrag (mom. 18)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar "Utskottet har" och slutar "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Förslaget i vpk:s partimotion 2696 om att lönebidraget skall vara oförändrat och uppgå till 75 % av lönesumman första året har utskottets stöd. Något hållbart skäl för att under första året sänka bidraget till 50 % efter introduktionsstödet framförs inte av regeringen. Utskottet hyser oro för att denna sänkning av bidraget som regeringen föreslår kommer att leda till svårigheter att bereda arbetshandikappade sysselsättning. Regeringens förslag avstyrks därför på denna punkt. Utskottet avstyrker också förslaget i motion 2697 om att bidraget det tredje och fjärde året skulle uppgå till 50 % av lönekostnaden. För handikappade som behöver stöd av den storleken bör det särskilda lönebidraget användas.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *allmänt lönebidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2696 yrkande 4 samt med avslag på proposition 1983/84:122 och motion 1983/84:2697 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Det särskilda lönebidragets utformning (mom. 19)

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar "Utskottet vill" och slutar "arbetsförmågan minskar" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående, med bifall till motion 2697, avstyrkt den allmänna utformningen av regeringens nya lönebidragssystem. Det innebär att utskottet också avstyrkt införandet av ett särskilt lönebidrag. Mot den bakgrunden finns det inte anledning att närmare beröra utformningen av regeringens förslag på denna punkt. Yrkandena i motion 2696 om ändringar i utformningen av det särskilda lönebidraget saknar mot denna bakgrund aktualitet och bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Det anförda bör bringas till regeringens kännedom.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *det särskilda lönebidragets utformning*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2697 yrkande 2 i motsvarande del samt med avslag på proposition 1983/84:122 och motion 1983/84:2696 yrkandena 6, 7 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Det särskilda lönebidragets utformning (mom. 19)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar "Utskottet vill" och slutar "arbetsförmågan minskar" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar som framgått av det föregående uppfattningen att ett särskilt lönebidrag för personer med svåra handikapp bör införas och omfatta alla utan avseende på ålder. Men som sägs i vpk:s partimotion 2696 är regeringens förslag otillräckligt. Utskottet anser i likhet med handikappkommittén att särskilt lönebidrag med 90 % av lönekostnaden skall kunna utgå under tre år samt att när förlängning av bidraget därefter behövs, bör det fastställas till 50 eller 25 % av lönekostnaden. Bidraget bör emellertid tillämpas flexibelt och det skall vid behov vara möjligt att återgå till en högre nivå om arbetsförmågan tillfälligt eller mer permanent försämras. I sitt remissvar över handikappkommitténs betänkande har Handikappförbun-

dens centralkommitté (HCK) pekat på att det kan finnas behov av ett särskilt lönebidrag som uppgår till 100 % av lönekostnaden. I sammanhanget har man framhållit den mycket svåra situation som utvecklingsstörda har på arbetsmarknaden. Utskottet delar uppfattningen att en sådan möjlighet bör finnas. Vad utskottet här anfört bör ges regeringen till känna. Utskottets tillstyrkan av motion 2696 i denna del innebär att motion 2697 avstyrks i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *det särskilda lönebidragets utformning*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2696 yrkandena 6, 7 och 8 samt med avslag på proposition 1983/84:122 och motion 1983/84:2697 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Det särskilda lönebidragets omfattning (mom. 20)

Under förutsättning av bifall till reservation 10

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar "Regeringens beräkning" och på s. 31 slutar "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående med bifall till motion 2697 avstyrkt införande av ett särskilt lönebidrag. Frågor som har med omfattningen av denna verksamhet som tas upp förutom i proposition 122 även i motion 2696 saknar därmed aktualitet och avstyrks följaktligen av utskottet. De medel som härigenom sparas bör disponeras för den förstärkning av det allmänna lönebidraget som likaså förordats i det föregående.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *det särskilda lönebidragets omfattning*
att riksdagen med avslag på proposition 1983/84:122 och motion 1983/84:2696 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Det särskilda lönebidragets omfattning (mom. 20)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar "Regeringens beräkning" och på s. 31 slutar "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion 2696 att förhållandena på arbetsmarknaden och den dåliga handikappanpassningen av huvuddelen av arbetsplatserna i landet talar mot att begränsa möjligheterna att använda det särskilda lönebidraget genom en fastställd kostnadsram som föreslås i propositionen. Svårigheterna att bereda arbetshandikappade

arbete är redan av andra skäl så stora att bidragsbegränsningar av detta slag inte får föras in som ytterligare ett hinder. Särskilt lönebidrag bör alltså få beviljas i den omfattning som behövs. Regeringen bör återkomma till riksdagen när behov av ytterligare medel föreligger.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *det särskilda lönebidragets omfattning*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2696 yrkande 9 samt med avslag på proposition 1983/84:122 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser omfattningen budgetåret 1984/85 (mom. 21)

Frida Berglund, Erik Johansson, Lars Ulander, Marianne Stålberg, Lahja Exner, Sten Östlund och Bo Nilsson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Arbetsmarknadsläget är" och slutar "någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

Av en redogörelse från AMS framgår att enligt arbetsförmedlingarnas bedömning skulle vid årsskiftet 1983-1984 ca 1 200 personer kunna komma i fråga för arbetsplacering hos allmännyttiga organisationer. Detta antal bygger emellertid på nuvarande bidragsregler. Utskottet har i det föregående tillstyrkt regeringens förslag om att lönebidragsplatser skall förbehållas handikappade. Utskottet delar regeringens uppfattning att här aktuella bidragsplatser i ökad utsträckning skall tilldelas handikappade som har behov av ett högt bidrag under lång tid. Dessa nya omständigheter gör det svårt att nu bedöma behovet av platser med 90-procentigt lönebidrag hos allmännyttiga organisationer. Självfallet är det angeläget att den eventuella kö av sökanden till dessa platser som med nya förutsättningar kan finnas kvar avvecklas. Regeringen bör därför återkomma med förslag till riksdagen om i vilken takt den föreslagna begränsningen av bidragsplatser hos allmännyttiga organisationer kan bringas att upphöra och vilka kostnader som därvid uppstår. Det anförda innebär att motion 2698 tillstyrks i denna del. Motionerna 568, 881, 2489, 2507, 2696, 2699 och 2700 som alla föreslår att ramen för den årliga tillväxten av platser med 90-procentigt lönebidrag hos allmännyttiga organisationer skall tas bort oberoende av budgetkonsekvenserna avstyrks av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser omfattningen budgetåret 1984/85*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2698 yrkande 2, med anledning av proposition 1983/84:122 samt med avslag på motionerna 1983/84:568 yrkande 12 i motsvarande del, 1983/84:881 yrkande 1, 1983/84:2489, 1983/84:2507 yrkande 10, 1983/84:2696

yrkande 5, 1983/84:2699 yrkande 2 och 1983/84:2700 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser målgruppen av handikappade (mom. 23)

Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Det är" och på s. 33 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker förslaget i propositionen om den målgrupp av personer som skall komma i fråga för lönebidrag hos allmännyttiga organisationer. Regeringens förslag innebär att stora grupper av flyktingar och äldre inte längre skulle komma att anvisas arbete i dessa organisationer. Detta kan utskottet mot bakgrund av bl. a. arbetsmarknadsläget för dessa kategorier inte acceptera. Vad utskottet här anfört med bifall till motion 2700 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *lönebidraget till allmännyttiga organisationer såvitt avser målgruppen av handikappade*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2700 yrkande 2 samt med avslag på proposition 1983/84:122 och proposition 1983/84:125 bilaga 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser bidragets storlek (mom. 24)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar "Utskottet noterar" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att den sänkning av lönebidraget till allmännyttiga organisationer från 100 % av lönekostnaden till 90 % som trädde i kraft fullt ut den 1 juli 1983 i många fall lett till att handikappade mist sina arbeten. Det särskilda anslag för tillfällig hjälp till vissa organisationer med svag ekonomi som anvisats för innevarande budgetår har visat sig helt otillräckligt. Om inte kommunerna i många fall gått in och ersatt organisationerna för det bortfallna statsbidraget skulle sysselsättningskonsekvenserna blivit mycket besvärande. Stor osäkerhet råder emellertid beträffande kommunernas villighet att stå för dessa kostnader även i framtiden. Dessutom varierar bedömningar och principer i dessa frågor mellan kommunerna. Det är därför angeläget att arbetsmarknadsmyndigheterna kan få besluta att statligt stöd

får utgå med 100 % i särskilda fall. Vad utskottet här anfört med bifall till centerpartiets och vpk:s partimotioner 568 och 881 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser bidragets storlek*
att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:568 yrkande 12 i motsvarande del och 1983/84:881 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Medelsanvisning till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning (mom. 27)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar "Utskottet har" och slutar "belopp avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker förslaget i motion 2060 att anslaget till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning tas upp med 12,8 milj. kr. mer än regeringen har föreslagit. Medlen bör som sägs i motionen användas för att ge ökat utrymme för stöd till arbetstekniska hjälpmedel. Utskottet vill också erinra om att förslag av vpk i det föregående tillstyrkts som innebär att begränsningar i platsantal för introduktionsstöd, särskilt lönebidrag och lönebidrag för allmännyttiga organisationer skall tas bort samt att regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen om det behov av medel som följer härav.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2060 yrkande 3 samt med anledning av budgetpropositionen till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 2 349 188 000 kr.,

18. Samhällsföretagsgruppens organisation (mom. 28)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att något förslag till ny organisation av Samhällsföretagsgruppen inte lagts fram av regeringen med anledning av den nämnda rapporten. Utskottet vill emellertid med bifall till motion 2060 stryka under att ökad effektivitet inom gruppen bör åstadkommas på annat sätt än genom minskning av antalet regionala stiftelser. Detta bör ges regeringen till känna inför eventuella fortsatta överväganden i organisationsfrågan. Med det anförda är även motion 873 i huvudsak tillgodosedd.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *Samhällsföretagsgruppens organisation*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2060 yrkande 4 i motsvarande del samt med anledning av motion 1983/84:873 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Verkställande direktör i regional stiftelse (mom. 29)

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 37 som börjar "Utskottet vill" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 1913 har det nu visat sig att beslutet av riksdagen våren 1983 om att den centrala stiftelsen – Samhällsföretag – skall utse verkställande direktören för regional stiftelse är olyckligt. Det är uppenbart att det förhållandet att han tillsätts av den centrala stiftelsen men i det praktiska arbetet är underställd styrelsen i den regionala stiftelsen och ansvarig inför denna leder till lojalitetskonflikter. En återgång till tidigare modell bör ske snarast. Regeringen bör underrättas om vad utskottet här anfört med bifall till motion 1913.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *verkställande direktör i regional stiftelse*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1913 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

20. Rekryteringen till Samhällsföretagsgruppen (mom. 30)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar "Utskottet behandlade" och slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar först att en precisering sker i proposition 122 och ILO:s konvention 159 i fråga om de målgrupper som samhällets åtgärder skall rikta sig till när det gäller sysselsättningsåtgärder för handikappade. Innebörden härav är att endast psykiskt, fysiskt och socialmedicinskt handikappade skall omfattas av dessa åtgärder. Självfallet bör samma regler gälla för rekryteringen till Samhällsföretagsgruppen, men den höga subventionsnivån leder till slutsatsen att dessa platser måste förbehållas personer med grava funktionsnedsättningar.

Det råder ingen tvekan om att som framhålls i motion 2400 andelen missbrukare inom vissa företag inom Samhällsföretagsgruppen är alltför stor och att detta förorsakar växande problem vilket också observerats av de berörda företagen. Placering av missbrukare bör kombineras med rehabilite-

ring och inte avse enbart arbetsplacering. Andra grupper av gravt handikappade kan annars utestängas från sysselsättningsmöjligheter. Det är därför angeläget att antalet missbrukare inom Samhällsföretagsgruppen nedbringas.

Kommunerna har huvudansvaret för missbruksvården, och utskottet kan tänka sig att missbrukare som ett led i en rehabilitering placeras vid ett företag i Samhällsföretagsgruppen, men detta förutsätter ett effektivt samarbete mellan företaget i fråga och resp. kommun. I normalfallet bör man dock utgå ifrån att missbrukare som bedöms vara socialmedicinskt handikappade skall stanna kvar på sin ordinarie arbetsplats varvid lönebidrag vid behov kan utgå. Det blir som påpekats i det föregående den för alla parter bästa och mest ekonomiska lösningen. Det anförda bör bringas till regeringens kännedom.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *rekryteringen till Samhällsföretagsgruppen*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2400 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

21. Samhällsföretagsgruppens marknadsuppträdande (mom. 31)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 40 som börjar "Uttalandet i" och slutar "bästa rörelseresultatet" bort ha följande lydelse:

Även om Samhällsföretagsgruppen strävar efter en marknadsanpassad prissättning kan det som framhålls i motion 2400 inte undvikas att de höga statliga subventionerna leder till en snedvriden konkurrenssituation till de enskilda företagens nackdel. Utskottet delar uppfattningen att Samhällsföretagsgruppens verksamhet mot den bakgrunden i ökad grad borde ägnas åt lego- och underleverantörstillverkning av personalintensivt slag. Samhällsföretag har i stället i alltför många fall valt att investera i tekniskt avancerad utrustning vilket leder till att färre personer kan sysselsättas och till att en förhållandevis stor del av dem måste vara direktanställda med speciell utbildning för att hantera den maskinella utrustningen. Utskottet tillstyrker alltså vad som anförs i motion 2400 i denna del vilket bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *Samhällsföretagsgruppens marknadsuppträdande*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2400 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

22. Driftbidrag till Samhällsföretagsgruppen m. m. (mom. 35)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar "När det" och slutar "dessa delar" bort ha följande lydelse:

Möjligheterna till besparingar i Samhällsföretagsgruppens verksamhet är enligt utskottets mening betydande. Utskottet vill här peka på att den arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet som lade fram rapporten (Ds A 1983:6) Samhällsföretagsgruppens framtida organisation ansåg att bidraget skulle kunna sänkas till 101 % av lönekostnaderna budgetåret 1988/89. Det är som framhålls i motion 2400 angeläget att bidraget minskas enligt arbetsgruppens förslag. Den av regeringen föreslagna bidragsnivå 124 % för budgetåret 1984/85 är mot den bakgrunden alltför hög. Det finns enligt utskottets mening möjlighet att åstadkomma besparingar. Här kan först nämnas nedbantning av de direktanställda samt vidare rationaliseringar inom den centrala och regionala administrationen. Det gemensamma marknadsföringsbolaget Samhall bör avvecklas helt. Genom dessa åtgärder bör driftbidraget kunna sänkas ned mot 120 % redan under budgetåret 1983/84. Vad utskottet anfört med bifall till motion 2400 i motsvarande del bör regeringen underrättas om. Förslaget i motion 568 om ett driftbidrag på 122 % avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *driftbidrag till Samhällsföretagsgruppen m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del samt med avslag på budgetpropositionen och motion 1983/84:568 yrkande 13 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

23. Driftbidrag till Samhällsföretagsgruppen m. m. (mom. 35)

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar "När det" och slutar "dessa delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt förslag från centerpartiet om en kraftig förstärkning av nuvarande lönebidrag. Ett skäl härtill är att förbättra möjligheterna att bereda handikappade arbete på den öppna arbetsmarknaden i stället för inom Samhällsföretagsgruppen. Det minskar också kravet på att nya arbetstillfällen skall skapas inom den skyddade verksamheten. Organisationen kan därmed i ökad grad koncentrera sina ansträngningar på att rationalisera verksamheten så att driftbidraget kan sänkas. Detta bör som påpekas i motion 568 ske genom främst lägre personaltäthet i arbetsledning-

en. En minskning med ca 200 anställda med sådana funktioner är enligt utskottets mening möjlig. Statsbidraget skulle därmed kunna sänkas till 122 % av lönekostnaderna vilket motsvarar 54 milj. kr. Ca hälften av denna besparing uppnås redan om de regionala stiftelser som har större andel direkt anställda än genomsnittet minskar sin andel till den nivån. Utskottet tillstyrker alltså motion 568 på denna punkt och avstyrker därmed motion 2400 som föreslår en lägre nivå på driftbidraget. Regeringen bör underrättas om utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *driftbidrag till Samhällsföretagsgruppen*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:568 yrkande 13 i motsvarande del samt med avslag på budgetpropositionen och motion 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

24. Lönsamhetskrav på Samhällsföretagsgruppen m. m. (mom. 36 och 37)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar "Utskottet har" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Det finns som anförs i vpk:s partimotion 2060 en mycket oroande utveckling inom Samhällsföretagsgruppen, som härstammar ur de delvis motstridiga krav som ställs på verksamheten från statens sida. Å ena sidan skall gruppen bereda arbete åt personer som på grund av handikapp inte kan få arbete på öppna marknaden. Å andra sidan skall verksamheten bedrivas efter affärsmässiga principer. Dessa affärsmässiga principer är desamma som gör att handikappade slås ut från eller inte kommer in på den öppna marknaden. När sedan staten successivt sänker sin driftbidragsprocent, leder detta till att de affärsmässiga principerna alltmer kommer att ta över och verka styrande på verksamheten på bekostnad av det sociala målet. Under flera år har det nu förekommit en skarp och enligt utskottets mening berättigad kritik från handikapporganisationernas sida, som utmynnar i att det blir allt svårare för personer som är gravt handikappade att få jobb inom Samhällsföretag. En allt större andel av platserna i företagen upptas av personer som i och för sig kanske har ett handikapp, men det är inte detta, utan den allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden som orsakat deras arbetslöshet.

Utskottet har inget emot att Samhällsföretags verksamhet bedrivs effektivt och affärsmässigt, men det måste ske inom ramen för det sociala målet. Det behövs ytterligare översyn av Samhällsföretagsgruppen bl. a. för att uppnå en högre grad av samordning för att bryta beroendet av legotillverkning. Det behövs också en översyn i syfte att utveckla arbetsprocesser med utnyttjande av modern teknik för att på ett bättre sätt bereda meningsfullt arbete åt svårt

handikappade. Ett sådant arbete torde allvarligt försvåras om driftbidragen minskar. Vad utskottet anfört här om lönsamhetskraven på Samhällsföretagsgruppen med bifall till motionerna 1048 och 2060 bör regeringen underrättas om.

Utskottet noterar att någon utbyggnad av Samhällsföretags verksamhet enligt regeringens förslag inte skall ske under nästa budgetår trots att en sådan utbyggnad är mycket väl motiverad av den nuvarande arbetsmarknadssituationen. Utskottet tillstyrker därför förslaget i vpk:s partimotion att en fortsatt utbyggnad bör komma till stånd samt att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om detta i samband med tilläggsbudget I för budgetåret 1984/85.

Utskottet har inget att erinra mot att Samhällsföretags bidragsberättigade verksamhet uttrycks i arbetstimmar i stället för i platser.

Vad utskottet här anfört med bifall till motion 2060 i motsvarande del bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 36 och 37 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *lönsamhetskrav på Samhällsföretagsgruppen*
att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:1048 i motsvarande del och 1983/84:2060 yrkande 4 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

37. beträffande *antal bidragsberättigade arbetstimmar inom Samhällsföretagsgruppen*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2060 yrkande 4 i motsvarande del samt med anledning av budgetpropositionen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

25. Ägartillskott för investeringar inom Samhällsföretagsgruppen m. m. (mom. 38)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar "Vad gäller" och slutar "högre belopp" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion 2400 om att nyinvesteringar inom Samhällsföretag på grund av det ansträngda budgetläget måste hållas på låg nivå. Inga andra investeringar bör få göras än de som kan motiveras på grund av direkta föreläggande inom arbetsmiljöområdet från yrkesinspektionen. Omfattningen av dessa investeringar beräknas till 5 milj. kr. för budgetåret 1984/85. Den nödvändiga kostnaden för fastighetsförvaltning uppgår enligt utskottets mening till 293 milj. kr. Med det anförda har utskottet tillstyrkt medelsberäkningen i motion 2400 och därmed också avstyrkt de beräkningar som görs i budgetpropositionen och i motion 2060. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *ägartillskott för investeringar inom Samhällsföretagsgruppen m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del samt med avslag på budgetpropositionen och motion 1983/84:2060 yrkande 5 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

26. Ägartillskott för investeringar inom Samhällsföretagsgruppen m. m. (mom. 38)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar "Vad gäller" och slutar "högre belopp" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker förslaget i vpk:s partimotion 2060 att Samhällsföretag får de medel man begärt för investeringar dvs. ett ägartillskott av 89 milj. kr. Medlen för investeringar har hållits tillbaka under flera år vilket gör att det finns ett eftersläpande behov av bl. a. arbetsmiljöförbättringar. Medlen skall också användas för individuell anpassning av arbetsplatser och produktionsmetoder. Det anförda innebär att motion 2400 som begär lägre belopp till ägartillskott för investeringar och i bidrag till fastighetsfonden avstyrks. Regeringen bör underrättas om vad här sagts.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *ägartillskott för investeringar inom Samhällsföretagsgruppen m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2060 yrkande 5 i motsvarande del samt med avslag på budgetpropositionen och motion 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

27. Medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag (mom. 39)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 22 och 25

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar "Utskottet har" och slutar "2400 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Ovan har utskottet tillstyrkt förslag i motion 2400 om att driftbidraget till Samhällsföretagsgruppen under nästa budgetår skall utgöra 120,2 % av lönesumman samt att ägartillskott för investeringar och bidrag till fastighetsfonden skall tas upp med lägre belopp än regeringen föreslagit. Med avslag på motsvarande delar av budgetpropositionen och motionerna 568 och 2060

förordar utskottet att 2 613 000 000 kr. beviljas i bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag för budgetåret 1984/85.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del samt med avslag på budgetpropositionen och motionerna 1983/84:568 yrkande 13 i motsvarande del och 1983/84:2060 yrkande 5 i motsvarande del till *Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 2 613 000 000 kr.

28. Medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag (mom. 39)

Under förutsättning av bifall till reservation 23
Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar "Utskottet har" och slutar "2400 avstyrks" bort ha följande lydelse:

I det föregående har utskottet tillstyrkt förslaget i centerpartiets partimotion 568 om att driftbidraget skall beräknas efter 122 % av lönesumman. Anslagsbehovet för budgetåret 1984/85 blir därmed 2 667 000 000 kr. vilket tillstyrks av utskottet. De föreslagna anslagsbeloppen i budgetpropositionen samt i motionerna 2060 och 2400 avstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:568 yrkande 13 i motsvarande del samt med avslag på budgetpropositionen och motionerna 1983/84:2060 yrkande 5 i motsvarande del och 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del till *Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 2 667 000 000 kr.

29. Medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag (mom. 39)

Under förutsättning av bifall till reservation 26
Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar "Utskottet har" och slutar "2400 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt utöver regeringens förslag yrkandet i vpk:s partimotion 2060 att ägartillskottet för investeringar skall ökas med 74 milj. kr. Det totala anslagsbehovet för Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag skulle därmed uppgå till 2 795 000 000 kr. Anslagsyrkandena i budgetpropositionen och motionerna 568 och 2400 avstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2060 yrkande 5 i motsvarande del samt med avslag på budgetpropositionen och motionerna 1983/84:568 yrkande 13 i motsvarande del och 1983/84:2400 yrkande 4 i motsvarande del till *Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 2 795 000 000 kr.

30. Arbetsrehabilitering av psykiskt handikappade (mom. 40)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar "Utskottet kan" och slutar "någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

I vpk:s partimotion 1068 utvecklas de svårigheter som f. n. råder när det gäller arbetsrehabilitering av pyskiskt handikappade. Utskottet vill för sin del stryka under vad som anförs i motionen.

Rätten till arbete för människor med psykiska handikapp måste tryggas. Arbetsmarknaden har blivit allt trängre för människor med olika typer av handikapp. Detta gäller i mycket hög grad för dem som vårdas inom den psykiatriska vården. I och med att den arbetsvårdande verksamheten överförts till Samhällsföretagsgruppen har det blivit svårare för människor som vistas på landstingens vårdinstitutioner att komma in i skyddad verksamhet. Man har på flera håll börjat göra en olycklig distinktion mellan "sysselsättning" och "arbete" vilket i realiteten gör det svårt för de mest handikappade att komma in på arbetsmarknaden. Särskilt stora blir givetvis svårigheterna i en situation med stor arbetslöshet och åtstramning inom den offentliga sektorn. Eftersom staten har ett överordnat ansvar för arbetsmarknadspolitiken är det en statlig skyldighet att tillse att människor med psykiska handikapp har rätt till en genomtänkt arbetsrehabilitering. Denna skyldighet uppfylls inte på något tillfredsställande sätt i dag.

Regeringen bör mot den angivna bakgrunden återkomma med förslag till riksdagen med åtgärder som förbättrar möjligheterna till arbetsrehabilitering av psykiskt handikappade. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *arbetsrehabilitering av psykiskt handikappade*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1068 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

31. Medelsanvisning till Yrkesinriktad rehabilitering m. m. (mom. 41 och 42)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

Rättelse: S. 72, rad 19 Står: förslagsanslag Rättat till: reservationsanslag

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar "Utskottet vill" och på s. 47 slutar "budgetåret 1984/85" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste alla möjligheter tillvaratas att effektivera verksamheten inom Ami. Förslaget i motion 2400 om närmare samverkan mellan Ami och Samhällsföretagsgruppen bör därför prövas. Utskottet vill därvid bl. a. peka på att en betydande del av Amis arbetsprövning i dag sker inom Samhällsföretag. Samhällsföretag tar också emot en stor del av dem som skrivs ut från Ami.

Dessa åtgärder bör kunna leda till att besparingskravet på 2 % även skall gälla programmet Yrkesinriktad rehabilitering vilket innebär att för nämnda program bör anvisas 466 145 000 kr. för budgetåret 1984/85. Regeringens förslag i frågan avstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan under 41 och 42 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *samverkan mellan Ami och Samhällsföretag*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2400 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

42. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2400 yrkande 6 samt med avslag på budgetpropositionen till *Yrkesinriktad rehabilitering* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 466 145 000 kr.

Särskilda yttranden

1. Bilstödet till handikappade (mom. 7)

Alf Wennerfors (m), Karin Andersson (c), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m) och Håkan Stjernlöf (m) anför:

Frågan om ett reformerat bilstöd har varit föremål för utredning av bilstödskommittén (S 1979:04) som redovisade sina förslag under hösten 1982 (SOU 1982:44). Det är anmärkningsvärt att regeringen mot den bakgrunden inte lagt fram något förslag till nytt bilstöd i synnerhet som en enhällig riksdag våren 1982 uttalade att den förväntade sig förslag från regeringens sida så att nya regler kunde träda i kraft den 1 januari 1983. Bilstöd till handikappade skall inte ses enbart som ett arbetshjälpmedel åt arbetshandikappade. Det har ett vidare syfte, varför motioner i denna fråga hänvisas till socialförsäkringsutskottet. Vi vill emellertid framhålla att från de utgångspunkter som arbetsmarknadsutskottet har är det högst otillfredsställande att regeringen inte ännu lagt fram något förslag i denna för de handikappade så viktiga fråga.

2. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser omfattningen under budgetåret 1984/85 (mom. 21)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

Till vad utskottet anfört om lönebidragsplatser hos allmännyttiga organisationer vill vi tillägga att den målgrupp som skall komma i fråga för detta stöd enligt regeringens förslag kommer att minskas. Flyktingar och äldre utan arbetshandikapp undantas från stöd. Till detta kommer att dessa bidragsplatser i ökad utsträckning i första hand skall förbehållas handikappade med grava funktionsnedsättningar och behov av högt samhällsstöd under lång tid. Mot den här bakgrunden anser vi att det antal personer som är aktuella för här berörda bidragsplatser är mindre än vad AMS beräknat med utgångspunkt i nuvarande bidragsregler. Vi räknar därför inte med några budgetmässiga konsekvenser av att slopa begränsningen av antalet bidragsplatser hos allmännyttiga organisationer.

3. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser omfattningen budgetåret 1983/84 (mom. 22)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anför:

Utskottet har förordat, på förslag i motioner från bl. a. centerpartiet och folkpartiet, att riksdagen skall avslå den av regeringen föreslagna begränsningen av ökningen i antal lönebidragsplatser hos allmännyttiga organisationer för budgetåret 1984/85. Vi vill påpeka att vi också motsatte oss införandet av motsvarande begränsning för innevarande budgetår. Vi har emellertid avstått från att nu yrka på att även denna begränsning skall tas bort mot bakgrund av den ringa tid som återstår av detta budgetår.

4. Prissättningen av Samhällsföretagsgruppens produkter m. m. (mom. 32 och 33)

Alf Wennerfors (m), Karin Andersson (c), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m) och Håkan Stjernlöf (m) anför

Vi konstaterar att den arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet som arbetat med Samhällsföretagsgruppens organisation också hade till uppgift att ta upp frågor som berör verksamhetens konkurrens med det enskilda näringslivet. I gruppens rapport (Ds A 1983:6) ingår en redogörelse för denna senare problematik. Vi vill på detta sätt markera att behovet av utredning kvarstår även efter denna redovisning. Det finns i sammanhanget anledning att särskilt peka på Samhällsföretags prissättningssystem. Den höga subventioneringsnivån leder till att de prissättningskalkyler som görs upp i praktiken saknar allt samband med de faktiska kostnaderna för produktionen. Det fortsatta utredningsarbete som vi förutsätter kommer att ske bör bl. a. ta fasta på utvecklandet av samrådsförfarande mellan Samhällsföretagsgruppens företag och det privata näringslivet när det gäller prissättningen av produktionen så att inte Samhällsföretag med stöd av den höga subventionen förstör marknaden för de enskilda företagen. Det finns också

anledning att i sammanhanget observera de problem som uppstår då företag i Samhällsföretagsgruppen importerar och säljer produkter på den svenska marknaden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1
Motionsyrkanden 2
Allmän bakgrund 8
Sysselsättning av äldre och handikappade 8
Utskottet 11
Allmänt om sysselsättningsåtgärder för handikappade 11
ILO-konvention 11
Lagstiftning och andra övergripande åtgärder 12
Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning 14
Arbetshjälpmedel åt handikappade 16
Näringshjälp 19
Anställning med lönebidrag 19
Ett nytt lönebidragssystem 21
Allmän utformning 21
Introduktionsstöd 24
Allmänt lönebidrag 27
Särskilt lönebidrag 29
Lönebidrag till allmännyttiga organisationer m. m. 31
Statlig sektor 33
Medelsanvisning 34
Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag 34
Samhällsföretagsgruppens organisation 36
Samhällsföretags verksamhet 37
Driftbidrag m. m. 41
Medelsanvisning 43
Yrkesinriktad rehabilitering 44
Utskottets hemställan 47
Reservationer 51
1. Kartläggning av de utslagnas situation (vpk) 51
2. Översyn av främjandelagen m. m. (vpk) 52
3. Bidrag till arbetsbiträde m. m. (vpk) 53
4. Allmän utformning av ett nytt lönebidragssystem (m) 54
5. Allmän utformning av ett nytt lönebidragssystem (c) 56
6. Introduktionsstöd såvitt avser kretsen av arbetsgivare (vpk) 57
7. Introduktionsstödet såvitt avser omfattningen (vpk) 57
8. Allmänt lönebidrag (c) 58
9. Allmänt lönebidrag (vpk) 58
10. Det särskilda lönebidragets utformning (c) 59
11. Det särskilda lönebidragets utformning (vpk) 59
12. Det särskilda lönebidragets omfattning (c) 60
13. Det särskilda lönebidragets omfattning (vpk) 60

14. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser omfattningen (s) ... 61
15. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser målgruppen av handikappade (fp) ... 62
16. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser bidragets storlek (c, vpk) ... 62
17. Medelsanvisning till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning (vpk) ... 63
18. Samhällsföretagsgruppens organisation (vpk) ... 63
19. Verkställande direktör i regional stiftelse (c) ... 64
20. Rekryteringen till Samhällsföretagsgruppen (m) ... 64
21. Samhällsföretagsgruppens marknadsuppträdande (m) ... 65
22. Driftbidrag till Samhällsföretagsgruppen m. m. (m) ... 66
23. Driftbidrag till Samhällsföretagsgruppen m. m. (c) ... 66
24. Lönsamhetskrav på Samhällsföretagsgruppen m. m. (vpk) ... 67
25. Ägartillskott för investeringar inom Samhällsföretagsgruppen m. m. (m) ... 68
26. Ägartillskott för investeringar inom Samhällsföretagsgruppen m. m. (vpk) ... 69
27. Medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag (m) ... 69
28. Medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag (c) ... 70
29. Medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag (vpk) ... 70
30. Arbetsrehabilitering av psykiskt handikappade (vpk) ... 71
31. Medelsanvisning till Yrkesinriktad rehabilitering m. m. (m) ... 71

Särskilda yttranden ... 72

1. Bilstödet till handikappade (m, c, fp) ... 72
2. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser omfattningen under budgetåret 1984/85 ... 72
3. Lönebidrag till allmännyttiga organisationer såvitt avser omfattningen budgetåret 1983/84 (c) ... 73
4. Prissättningen av Samhällsföretagsgruppens produkter m. m. (m, c, fp) ... 73